

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студент II курсу, групи 672-4
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Кічеряк Володимир Степанович_____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Кучерівська Софія Степанівна_____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ___ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Кічеряк В.С. Сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування в Україні. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики розвитку автотранспортного страхування в Україні. Досліджено економічний зміст автотранспортного страхування, види та нормативно-правове забезпечення. Проведена оцінка показників сучасного стану розвитку автотранспортного страхування, діяльності страхових компаній – лідерів на ринку автострахування, досліджена діяльність ПАТ «УПСК» на ринку автотранспортного страхування. Розкриті перспективні напрями розвитку автотранспортного страхування та вплив фінансових технологій на нього.

Ключові слова: автотранспортне страхування, страховий ринок, КАСКО, страхування цивільно-правової відповідальності, Зелена картка, страхові компанії

ANNOTATION

Kicheriak V.S. Current trends in the development of motor insurance in Ukraine. – Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

In the qualification work, a study of the theory and practice of motor vehicle insurance development in Ukraine is carried out. The economic content of motor insurance, types and regulatory support are studied. The indicators of the current state of development of motor insurance, the activities of insurance companies - leaders in the motor insurance market are evaluated; the activities of PJSC "UPSK" in the motor insurance market are studied. The perspective directions of development of motor insurance and the impact of financial technologies on it are revealed.

Key words: motor vehicle insurance, insurance market, motor hull insurance, civil liability insurance, Green Card, insurance companies

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ В.С. Кічеряк

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ.....	6
1.1. Економічний зміст автотранспортного страхування та його місце на страховому ринку.....	6
1.2. Характеристика основних видів автотранспортного страхування...	10
1.3. Нормативно-правове забезпечення розвитку автотранспортного страхування.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	24
2.1. Аналіз основних показників розвитку автотранспортного страхування за 2018-2022 роки.....	24
2.2. Оцінка діяльності страхових компаній - лідерів на ринку автотранспортного страхування.....	35
2.3. Оцінка діяльності ПАТ «УПСК» на ринку автотранспортного страхування.....	42
Висновки до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	50
3.1. Вплив фінансових технологій на розвиток ринку автострахування.....	50
3.2. Перспективні напрями розвитку автотранспортного страхування в сучасних умовах.....	58
Висновки до розділу 3	63
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Суспільне значення страхування полягає в тому, що воно є системою, яка орієнтована на відшкодування збитків, завданих майну випадковими небезпечними подіями. У розвинених економічних системах автотранспортне страхування стає основою стабільної життєдіяльності кожної окремої людини, домогосподарства та суспільства загалом. В Україні автострахування, що об'єднує страхування автотранспортних засобів, обов'язкове та добровільне страхування відповідальності їхніх власників, виступає як системоутворюючим видом ризикового страхування. Протягом останніх кількох років автострахування забезпечує близько 65% всіх страхових зборів на вітчизняному страховому ринку та має тенденцію до зростання. Результат діяльності страхових компаній з даного сектору страхування визначає фінансові показники всієї галузі страхування.

На сьогоднішній день автомобіль є невід'ємною частиною життя більш ніж половина населення країни, з кожним днем все більше людей стають власниками власних транспортних засобів. Автотранспортне страхування є одним із самих популярних видів страхування, і саме тому своє авто та відповідальність можна застрахувати практично у кожній страховій компанії. Експлуатація транспортного засобу передбачає високу частку ймовірності настання страхових випадків, таких як втрата та псування власного майна, заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну третіх осіб.

Актуальність дослідження обумовлена значимістю автострахової діяльності для національної економіки, фінансової системи держави та захисту законних інтересів громадян та юридичних осіб, а також необхідністю науково обґрунтованого підходу до дослідження ринку страхових послуг. Виходячи із важливості даного страхування, а також зростаючої частки в сукупності всіх видів страхування питання дослідження особливостей, проблем та перспектив розвитку автотранспортного страхування є надзвичайно актуальним.

Теоретичні і практичні аспекти розвитку страхового ринку та

становлення автотранспортного страхування є об'єктом дослідження таких вітчизняних і зарубіжних вчених Богаченка В.Г., Бондаря Ю. В., Адамчука Н.Г., Гінзбурга А.І., Гомелля В.Б., Зальотова О.М., Кулаєва Ю.Ф., Ж. Лемера, Томіліна В.Н., Міллермана А.С., Турбіної К.Е., Самохвалова О.В., Соболева А. М., Шахова В.Г. та інших.

Незважаючи на різноманіття та значущість теоретичних та практичних досліджень сукупності страхових відносин, необхідне поглиблене вивчення фундаментальних та прикладних проблем розвитку автотранспортного страхування.

Об'єктом дослідження є ринок автотранспортного страхування в Україні.

Предметом вивчення є особливості функціонування ринку автотранспортного страхування на сучасному етапі розвитку економіки.

Мета дослідження – вивчити теоретичні основи функціонування ринку автотранспортного страхування в Україні, дослідити його сучасний стан, виявити проблеми та перспективи розвитку.

Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання:

- вивчити поняття ринку автотранспортного страхування, його функції та основні характеристики;
- дослідити основні види даного страхування та його нормативно-правове забезпечення;
- оцінити сучасний стан ринку автотранспортного страхування в Україні;
- виявити та вивчити основні проблеми та дослідити перспективні напрямки розвитку в Україні.

Теоретичною основою дослідження послужили роботи вітчизняних та зарубіжних авторів з теорії страхової справи, праці вчених, законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють страховий сектор, зокрема розпорядження НБУ, МТСБУ, статистичні дані.

Методологічну основу роботи складають методи наукової абстракції, порівняння, аналізу, синтезу, статистичного та графічного аналізу. За допомогою діалектичного, системного підходу розкрито сутність відносин, що

виникають на автостраховому ринку, виявлено позитивні та негативні тенденції його функціонування.

Практичне значення результатів дослідження, полягають у тому, що рекомендації автора, дослідження та аналіз ринку автотранспортного страхування можуть бути використані страховими компаніями у своїй діяльності з метою розробки подальших кроків вдосконалення та розвитку.

Структура дослідження складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний зміст магістерського дослідження викладено на 73 сторінках.

Ефективна діяльність страхової організації у сфері автотранспортного страхування служить стимулом споживання інших видів страхування, що сприяє прискореному розвитку галузі, стабілізації її основних показників та визначення перспектив розвитку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ

1.1 Економічний зміст автотранспортного страхування та його місце у страхуванні

Страховання є важливим чинником економічного зростання адже, виходячи з визначення - це система цивільно-правових відносин щодо захисту інтересів юридичних та фізичних осіб. Система формування і використання страхових фондів, яка склалася сьогодні має прямий вплив на ефективну господарську діяльність та соціальний захист населення. На даний час ринок страхових послуг демонструє позитивну динаміку щодо зростання активів та пасивів страхових компаній. Страховий ринок за рівнем капіталізації займає чільне місце серед інших фінансових небанківських ринків. У сучасних умовах розвитку суспільства страхування є індикатором економічного та соціального його благополуччя. Ринок страхових послуг є необхідним елементом ринкової інфраструктури.

І за своїми функціями ринок страхових послуг тісно пов'язаний із ринками виробництва, споживчих товарів, праці та робочої сили, ринком капіталу та цінних паперів.

Однієї з найбільших складових у сфері страхових послуг є майнове страхування, суть якого лежить у забезпеченні відшкодування збитків, внаслідок надзвичайних подій. Окремим і вагомим видом майнового страхування є страхування автотранспорту. Але автотранспортне страхування поєднує в собі не лише галузь майнового страхування, а й відповідальності, коли йде мова про страхування відповідності власників транспортних засобів.

Таким чином, слід відзначити окремий напрям авто страхування як сектор ринку, що об'єднує різні галузі страхування:

- коли мова йде про майнове страхування (страхування самого авто,

вантажів);

- коли мова йде про страхування відповідальності (страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ);
- коли мова йде про особисте страхування (страхування водіїв, пасажирів).

Широкого поширення автострахування набуло завдяки розвитку автокредитування, адже, авто, придбане у кредит, є заставним майном, яке обов'язково страхують, згідно чинного законодавства [16,с.623].

Автострахування у країнах з розвиненою економікою – це процес відшкодування економічної шкоди особам, які постраждали в результаті використання своїх автомобілів. Автострахування відшкодовує збитки учасникам автотранспортного руху, третім особам, які випадково стають жертвами дорожньо-транспортної пригоди (далі ДТП).

Діяльність будь-якого суб'єкта господарської діяльності, дії внутрішніх та зовнішніх факторів, об'єктивних та суб'єктивних можуть спричинити значні збитки. Тому головною метою послуги автострахування є відшкодування у зв'язку з настанням страхового випадку.

Збільшення кількості аварій на дорогах часто прямо пропорційно збільшенню автомобілів на дорогах. Крім цього, можна виділити й інші фактори: поганий стан більшості доріг, неадекватні водії, водії у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, недосвідчені водії, непередбачені погодні умови, інші суб'єкти дорожнього руху, автомобільні крадіжки, вандалізм, мародерство тощо. В інтересах самого власника своєчасно оформити страхування свого транспортного засобу. Автострахування допоможе уникнути значних фінансових втрат.

У працях багатьох вітчизняних науковців відображено основні теоретичні засади такого виду страхування. Розглянемо деякі з них (табл.1.1).

Вважається, що Яворська Т.В. дає найбільш просте тлумачення, поділяючи страхування автотранспорту на декілька видів: страхування корпусів автомобілів («КАСКО»), страхування відповідальності власника транспортного

засобу («Зелена картка») та охорона майнових інтересів щодо вантажу (страхування карго) [51]

Таблиця 1.1

Визначення поняття «автотранспортне страхування»

Автор	Визначення
Осадець С.С.	«Узагальнене поняття при страхуванні від усіх можливих транспортних ризиків» [34].
Говорушко Т.А.	«Сукупність певних видів страхування, які охоплюють ризики, що пов'язані з використанням транспортних засобів (страхування КАСКО, страхування власників транспортного засобу, їхньої цивільно-правової відповідальності, водіїв, пасажирів та вантажу)»[14].
Ткаченко С.В.	«Стратегічно значуща галузь страхування, яка допомагає зменшувати наслідки дорожньо-транспортних подій, зокрема, вирішує певні соціальні проблеми, які з цим пов'язані, до того ж, є додатковим методом збереження інтересів кредиторів та сприяє росту інших видів страхування»[46].
Базилевич В.Д.	«Послуги, що забезпечують захист від усіх ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення транспорту страхувальника, а також до фінансової відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну, життю та здоров'ю інших учасників руху, та завдання шкоди життю та здоров'ю водія і пасажирів застрахованого транспорту»[8].
Фисун В.І.	«Спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту. Автотранспортне страхування містить в якості самостійних видів: страхування засобів автотранспорту та страхування цивільної відповідальності власників засобів автотранспорту за збиток, спричинений ними третім особам»[51].
Яворська Т.В.	«Страховання засобів, що призначені для перевезення людей та вантажу, від можливих загроз та небезпек»[56].

Осадець С.С. також поділяє автострахування на страхування транспортних засобів, вантажів та цивільно-правової відповідальності [34]. Говорушко Т.А. акцентує увагу на тому, що страховим захистом покриваються лише транспортні засоби, термін використання яких становить не більше десяти років. Досить детально трактує поняття автострахування Фисун В.І.: «спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту. Автотранспортне страхування містить в якості самостійних видів: страхування засобів автотранспорту та страхування цивільної відповідальності власників засобів автотранспорту за збиток, спричинений

ними третім особам»[51,с.115].Ткаченко С.В.значає, що транспортне страхування допомагає зменшувати наслідки ДТП, вирішує соціальні проблеми пов'язані з цим.А також важлива його роль як додаткового методу збереження інтересів кредиторів. автор виділяє два види автострахування: страхування автотранспортних засобів (КАСКО) та цивільно-правової відповідальності [46,с.172]. Базилевич В.Д. акцентує увагу на ризиках, які покриваються за допомогою автострахування: завдання шкоди майну, життю чи здоров'ю водія, пасажирів чи третіх осіб,знищення чи пошкодження транспорту, здоров'ю або життю водія, пасажирів та третіх осіб. Виходячи з вище зазначених трактувань науковцями, слід узагальнити, що автотранспортне страхування відображає відносини з формування фондів грошових ресурсів для захисту майнових інтересів страхувальників у разі настання страхових випадків, передбачених договором автострахування. Як бачимо, сьогодні автори в системі автострахування виділяють як страхування самого авто так і відповідальності власників авто, тобто йде мова про об'єднання ризиків як майнового страхування так і страхування відповідальності.

Автострахування – це окремий процес, який є обов'язковим у процесі придбання транспортного засобу, якщо говорити про поліс страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Але не кожен водій поспішає оформити такий договір, так як це, насамперед, несе певні фінансові витрати. Багато власників автомобілів відтягують процедуру страхування, що може спричинити великі юридичні проблеми та невідомі фінансові зобов'язання або витрати у разі виникнення дорожньо-транспортної пригоди. Саме тому автострахування є важливим та необхідним, що значно допоможе уникнути багатьох проблем. Тому слід зазначити, що автотранспортне страхування – це важлива ланка в системі страхування відповідальності.

Автострахування на сьогоднішній день знаходиться у фазі інтенсивного розвитку.

Виділяють такі ознаки автотранспортного страхування:

- динамічність: процесуальна основа страхової діяльності, адже з

часу формування грошового фонду до його використання проходить певний час;

- системність: саме автостраховання тісно пов'язане з різними секторами економіки, наприклад через обов'язкове страхування з державою, яка є також учасником страхового ринку; автостраховання діє не лише на території однієї країни, а й поза межами, так як Україна є членом Міжнародної системи «Зелена картка»;

- суб'єктивно-об'єктивність: полягає у наявності основних суб'єктів страхового ринку та існування незалежних закономірностей в економічних процесах;

- континуально-дискретність: проводиться для всіх учасників страхування, має конкретні територіальні та часові ознаки.

1.2. Характеристика основних видів автотранспортного страхування

На даний момент автотранспортне страхування є одним із різновидів страхового захисту, який представляє майнові інтереси, пов'язані з матеріальними витратами на відновлення автомобіля у разі дорожньо-транспортної пригоди або будь-якої технічної поломки та з відповідальністю за шкоду заподіяну третім особам.

Крім того, застрахувати свій автомобіль означає, що власник даного майна має гарантії відшкодування збитків, які можуть бути нанесені третіми особами, у тому числі і у разі угону чи іншого незаконного заволодіння транспортним засобом. А застрахувати відповідальність – захистити свої інтереси перед третіми особами.

Слід виділити такі етапи становлення автотранспортного страхування в Україні:

- 1969-1985 роки – виділення галузі автотранспортного страхування як одного з підвидів захисту майнових інтересів страхувальників;

- 90-ті роки (початок)– набуло поширення комбінована страхова послуга, що включала в себе страхування водія, автомобіля та багажу;

-1991-2005 роки – створення та поширення нових форм та видів автострахування;

- 2005 рік – сьогодні – введення страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів в обов'язковій формі, активний розвиток різних видів автотранспортного страхування [38,с.141].

Найпоширенішою класифікацією автострахування є поділ на такі види:

1. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ). Основною метою такого страхування є захист майнових інтересів та забезпечення компенсації шкоди, заподіяної життю, здоров'ю або майну третім особам у результаті ДТП. Тут же слід виділити обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів відповідно до міжнародних договорів – Зелена картка. Якщо людина на авто в'їжджає до країни-члена міжнародної системи то таке страхування є обов'язковим і діє лише за межами країни резидента.

2. Страхування авто Каско. Страхування за договором КАСКО на даний момент є одним із самих популярних і дає можливість захистити автомобіль від різних ризиків, в тому числі від угону, стихійних лих, заподіяння шкоди внаслідок ДТП, за якого винуватцем є сам водій. За цим договором всі витрати, пов'язані з майновими інтересами застрахованого відшкодовуються в повному розмірі: викрадення, ДТП, розкрадання, шкода, завдана третіми особами, стихійні лиха (землетруси, урагани, блискавки, зливи, град, обвали, зсуви, повені, падіння предметів на автомобіль, напади диких та свійських тварин тощо), вибухи та пожежі. Здійснюється у добровільній формі.

3. Страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, що проводиться у добровільній формі (ДСЦПВ). Цей вид страхового договору передбачає видачу додаткового поліса, завдяки якому страхові виплати видаються у вигляді додаткового відшкодування збитків тоді, коли виплат за ОСЦПВ недостатньо. У цьому випадку відбувається

компенсація додаткових витрат потерпілих та повне відшкодування збитків.

4. Страхування перевізників. До нього відносять: страхування відповідальності за митним документом, страхування відповідальності за товарно-транспортною накладною, страхування відповідальності суб'єктів, які організують перевезення для фізичних або юридичних осіб;

5. Обов'язкове страхування особистого характеру на випадок смерті чи тілесних пошкоджень від нещасних випадків. Страховий платіж за таким страхуванням включається до вартості квитка.

КАСКО та ОСЦПВ найпопулярніші види автострахування. Кожен із видів страхування, активно використовуються багатьма автомобілістами і в той же час, кожен з них має свої переваги та недоліки.

В даний час переваги ОСЦПВ оцінили більшість власників автомобілів, враховуючи, що поліс дає гарантію, що у разі будь-якої шкоди життю, здоров'ю чи майну шкода буде відшкодована. Для оформлення автополісу ОСЦПВ необхідно надати паспорт власника, посвідчення водія, ПТС.

Навіть якщо станеться нещасний випадок, і людина є його винуватцем, поліс ОСЦПВ дозволяє швидко виплатити компенсацію потерпілій стороні.

Є можливість оформлення поліса ОСЦПВ через Інтернет, що, очевидно, є його перевагою, заощаджуючи час. Кількість договорів, формалізованих таким чином, у багато разів перевищує кількість полісів, оформлених в офлайн.

Страховий платіж залежить від розміру базового платежу (180 грн. на даний час) і коригуючих коефіцієнтів, визначених Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». Коригуючі коефіцієнти залежать від типу ТЗ, території переважного використання (береться до уваги місце реєстрації власника ТЗ), сфера використання ТЗ, водійський стаж, кількість осіб зазначених у договорі, наявність чи відсутність спроб шахрайства. Сьогодні не всі коефіцієнти використовуються. На розмір страхового платежу ще впливає термін дії договору, коефіцієнт бонус-малус, розмір франшизи та наявність у страхувальника права на пільгу.

ОСЦПВ виступає важливим документом для відповідального власника транспортного засобу. І безперечно, краще мати поліс ОСЦПВ, який за потреби захистить від різноманітних неприємностей всіх учасників дорожнього руху у разі ДТП. У таблиці 1.2 виділено переваги та недоліки ОСЦПВ та КАСКО.

Таблиця 1.2

Переваги і недоліки видів автострахування:КАСКО і ОСЦПВ

Вид страхування	Переваги	Недоліки
КАСКО	<ul style="list-style-type: none"> - відшкодування збитків у повному обсязі (відповідно вартості транспортного засобу); - шкода відшкодовується незалежно від винності учасників ДТП; - включає різні ризики; - за наявності страховки КАСКО можна укласти з банками договори автокредитування; - можливість самостійно підрахувати розмір компенсаційної виплати за допомогою он-лайн-калькулятора КАСКО. 	<ul style="list-style-type: none"> - висока вартість (поліс більш доступний власникам дорогих транспортних коштів, коли ціна страховки виправдовує витрати на ремонт); - не підлягають страхуванню транспортні засоби при терміні експлуатації більше 10 років.
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів	<ul style="list-style-type: none"> - відносно низька вартість; - доступно для автовласників будь-якої категорії транспортних засобів та різних територій; - фіксовані тарифні ставки; - відшкодування шкоди за винуватця ДТП; - можливість укласти додаткове страхування здоров'я та життя пасажирів та власника авто; - підрахунок компенсаційної виплати рахує калькулятор. 	<ul style="list-style-type: none"> - не включає відшкодування шкоди у випадках: стихійних лих, крадіжок, випадкового псування транспортного майна; - виплата компенсації обмежена.

Можна виділити переваги ОСЦПВ: страхові поліси надають компенсацію за шкоду, заподіяну учасникам дорожньо-транспортної пригоди, що сталася з вашої вини; необмежену кількість страхових випадків.

Розрахунок вартості ОСЦПВ проводить окремо кожна страхова компанія,

вона не фіксована та залежить від таких факторів: - потужність двигуна транспортного засобу; територія реєстрації власника транспортного засобу; стаж та вік водіїв, які мають право на використання автомобіля (в даний час ці коефіцієнти не використовуються).

Страховики мають свої сайти, де спеціальний калькулятор може зробити приблизний розрахунок вартості поліса ОСЦПВ для кожного конкретного випадку.

В Україні передбачається адміністративне покарання, якщо рух транспортний засіб здійснює без поліса ОСЦПВ. Зростання інтенсивного дорожнього руху, яке супроводжується кількісним зростанням дорожньо-транспортних пригод, об'єктивно вимагає організації страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів та самих транспортних засобів. Володіння автотранспортним засобом, його експлуатація пов'язані з більшими ризиками, ніж володіння майном іншого роду.

Недоліки ОСЦПВ полягають у тому, що поліс не включає відшкодування збитків завданих внаслідок стихійних лих, крадіжок, випадкове псування транспортного майна; виплата компенсації обмежена. Крім ОСЦПВ, більшість страхових компаній пропонують добровільне страхування автоцивільної відповідальності (ДСЦПВ). Виплати за такими договорами здійснюються лише у разі відмови страхових виплат з обов'язкового страхування компенсації за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю або майну інших осіб, а також на випадок настання відповідальності, що не має відношення до страхового ризику відповідно до договору обов'язкового страхування [37].

Останніми роками серед власників транспортних засобів набирає популярності КАСКО страхування. Поліс КАСКО гарантує компенсацію у разі настання страхового випадку. У цьому випадку виплата за страховим договором може відбуватися як в грошах, так і у проведенні своєчасного ремонту [13,с.605].

Перевагою КАСКО є отримання компенсації у разі пошкодження автомобіля внаслідок аварії, шкоди, заподіяної внаслідок стихійного лиха, у

разі викрадення або крадіжки транспортного засобу.

Страховання транспортних засобів - один із видів автотранспортного страхування, об'єктами якого виступають механізовані та інші засоби транспорту: всі види легкових та вантажних автомобілів та автобусів, мотоцикли, моторолери та інші категорії мототранспорту. На підставі укладеного договору страхова компанія бере на себе обов'язок відшкодувати клієнту (страхувальнику) збитки у межах страхової суми, яку власник автомобіля може понести в результаті дорожньо-транспортної події, розкрадання, техногенної катастрофи, стихійних лих, нещасного випадку тощо.

Кожна страхова компанія пропонує різні умови та програми для автомобілів вітчизняного та зарубіжного виробництва.

Страхові компанії, поряд з виплатами зі страхового випадку, так само передбачають ремонт автомобіля у сервісах, з якими у них укладено договір.

Страхова премія, як правило, залежить від того, якого класу автомобіль, марки та моделі, року випуску, наявності та виду сигналізації, франшизи, стажу водія, територія використання тощо.

Існують такі види КАСКО: повне та часткове. Часткове КАСКО не включає страхування від викрадення чи крадіжки. Повне КАСКО надає повний спектр страхових послуг. Повне КАСКО краще, оскільки кожен власник транспортного засобу може постраждати від виникнення різноманітних страхових випадків.

Найбільш важливою умовою взяття автотранспорту на страхування є те, що термін експлуатації транспортного засобу (ТЗ) не повинен бути більшим 10 років.

Основні ризики, за якими приймається ТЗ на страхування є:

- дорожньо-транспортна пригода (ДТП);
- вплив надзвичайних природних явищ: повінь, ураган, блискавка...
- крадіжка, самозаймання;
- протиправні дії третіх осіб.

Слід виділити додаткові умови: не беруть на страхування ТЗ на випадок

викрадення, якщо він немає протиугінних пристроїв, скло, яке має дефекти теж не підпадає під захист, а також фізичний знос шин, який не призвів до ДТП або викрадення шин без викрадення авто.

Виходячи із заяви страхувальника та даних щодо вартості ТЗ встановлюють страхову суму. Тобто фактична вартість об'єкту, яка визначається виходячи із експертної оцінки чи рахунку-фактури є основою встановлення страхової суми. Договір авто КАСКО може діяти від одного місяця до року. Розмір страхового тарифу коливається у межах від 2% до 13%. Франшиза, коливається у розмірі від 0,2% до 15%.

Страховими випадками визнають:

- повне чи конструктивне знищення ТЗ. У цьому випадку збиток буде визначатись за вирахуванням від вартості ТЗ вартості деталей придатних до подальшого використання, якщо такі будуть;
- часткове пошкодження. Збиток залежатиме від вартості ремонту з урахуванням амортизації чи без, якщо таке було зазначено при укладанні договору [7,с.233].

У разі якщо страхувальник перебував у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння, навмисно завдав шкоди ТЗ, невчасно повідомив про настання страхового випадку страхове відшкодування компанія має право не виплатити.

На сьогоднішній день для постійних клієнтів чи з метою заохочення до страхування нових, страхові компанії пропонують страхувальникам можливість здійснення платежів частинами, он-лайн страхування, різного роду знижки, а також надання іншого ТЗ на час ремонту власного транспорту страхувальника, який перебуває в ремонті (частіше такий досвід використовують в країнах Європи).

Недоліком КАСКО є:

- нерегульованість з боку держави, коли страхова компанія має право надавати свої умови укладання страхових договорів; свої тарифні розцінки;
- відповідальність за поліс КАСКО не страхується, проте покрита

величезна кількість ризиків, пов'язаних із пошкодженням транспортного засобу[6];

– вартість КАСКО змінюватиметься між різними страховими компаніями та в різних регіонах;

- неможливість застрахувати транспортний засіб старше 10 років;
- висока вартість страхування.

Однак у разі грамотного підходу у виборі страхової компанії, програм страхування, переліку вимог, що висуваються до страхової компанії, можна мінімізувати недоліки поліса КАСКО.

На всій території України встановлено єдину вартість страхування в рамках міжнародної системи страхування «Зелена карта».

«Міжнародний варіант ОСЦПВ – «Зелена карта» (Green Card):

- оформляється обов'язково при виїзді за кордон;
- страхує ризик цивільної відповідальності водія за зобов'язаннями, що можуть виникнути внаслідок заподіяння шкоди під час керування машиною на території іноземної держави;

- страховик має бути членом Моторно (транспортного) страхового бюро України (М(Т)СБУ);

- ліміт страхового покриття досить високий »[26,с.159].

Тарифи затверджуються М(Т)СБУ.

Вартість полісу «Зелена карта» залежить від трьох параметрів:

- термін дії поліса (від 15 днів до 12 місяців);
- тип транспортного засобу;
- території страхового покриття (використання ТЗ) (два варіанти: «Молдова та Азербайджан» або «Всі країни».

Тарифи за договорами «Зелена картка» можна побачити в додатках А,Б (остання зміна 29.09.2023).

Таким чином, ми розглянули основні види автотранспортного страхування та механізм їх проведення.

1.3. Нормативно-правове забезпечення розвитку автотранспортного страхування

В Україні, в сучасних умовах розвитку суспільних відносин зростає роль страхування в житті суспільства і, відповідно вітчизняного страхового ринку. Для успішного функціонування страхового ринку необхідне створення ефективної системи державного регулювання страхової діяльності, а також удосконалення нормативно- правової бази в галузі страхової справи.

Проблема правового регулювання страхової діяльності актуальна у суспільстві. Це зумовлено низкою причин.

По-перше, з кожним роком зростає роль і значення страхування. Громадяни намагаються убезпечити себе від нещасного випадку, який може статися в будь-якій момент, а, по-друге, існуюча законодавча база в галузі страхування, не повною мірою захищає інтереси споживачів страхових послуг. Багато потенційних споживачів не довіряють страховим компаніям та вважають їх послуги недостатньо якісними.

Ефективне функціонування страхового ринку в Україні залежить, насамперед, від наявності необхідної нормативно-правової основи. Страхова діяльність регулюється досить великою кількістю законодавчих актів: Цивільний Кодекс України, Господарський Кодекс України, закони, постанови, розпорядження. Регулюванням страхового ринку завідує Національний банк України. Відповідно до Закону України «Про страхування», страхування є відносинами із захисту інтересів фізичних та юридичних осіб при настанні страхових випадків за рахунок грошових фондів, що формуються страхувальниками із сплачених страхових премій (страхових внесків), а також за рахунок інших коштів страховиків.

У зв'язку з прискореним зростанням кількості автомобільного транспорту у світових масштабах, ущільненням транспортних потоків, завантаженням дорожньо-транспортної світової мережі та, як наслідок, збільшенням кількості дорожньо-транспортних пригод, виникає необхідність дослідження ринку

автотранспортного страхування та зокрема нормативно-правового забезпечення його розвитку.

Основні нормативно-правові акти та суб'єкти, що регулюють ринок автотранспортного страхування розглянуто на рис.1.1.

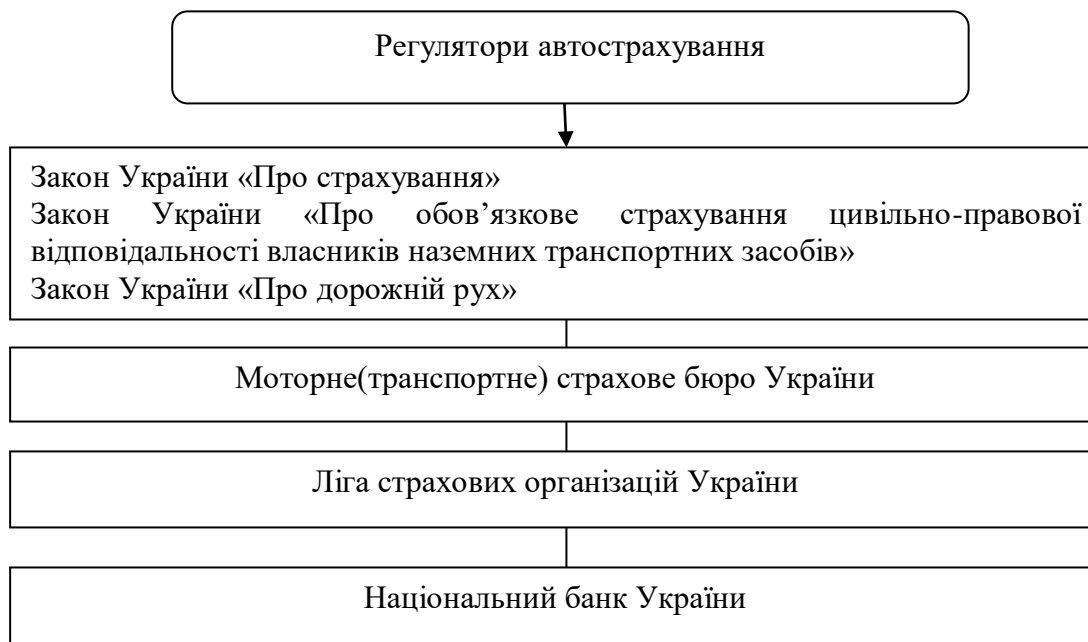

Рис.1.1. Нормативно-правове регулювання автострахування

Основні умови укладання договорів щодо авто страхування регулюються Законом України «Про страхування» [1]. Зокрема договори майнового страхування включають: назву договору, особисті реквізити, адреси сторін (страховика і страхувальника), предмет та об'єкт договору, страхова сума, розмір чи порядок розрахунку страхових платежів, перелік страхових ризиків, тарифні ставки, термін дії договору, порядок та умови здійснення страхового відшкодування та випадки відмови у виплаті, порядок внесення змін чи розірвання договору.

Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [5] визначає об'єкт та суб'єктів страхування, перелік ризиків, страхові суми, види договорів, порядок розрахунку страхових платежів, наявність пільг та інші умови що стосується страхування цивільно-правової відповідальності власників

транспорту.

«Відповідно до цього Закону укладаються такі види договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності: внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (далі - внутрішній договір страхування); договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (далі - договір міжнародного страхування). Внутрішні договори страхування діють виключно на території України. Договори міжнародного страхування діють на території країн, зазначених у таких договорах. Договори міжнародного страхування, які діють на території країн - членів міжнародної системи автомобільного страхування "Зелена картка", посвідчуються відповідним уніфікованим сертифікатом "Зелена картка", що визнається і діє в цих країнах»[5].

Закон України «Про дорожній рух» «регулює суспільні відносини у сфері дорожнього руху та його безпеки, визначає права, обов'язки і відповідальність суб'єктів - учасників дорожнього руху, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, об'єднань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та господарювання...»[3]. Законом визначено, що лише у разі підтвердженої справності автотранспорту за допомогою технічних перевірок може бути укладено договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ.

Вагоме місце в системі регулювання відносин на ринку авто страхування належить Моторно (транспортному) страховому бюро України.

«Основними завданнями МТСБУ є:

- здійснення виплат із централізованих страхових резервних фондів компенсацій та відшкодувань на умовах, передбачених цим Законом;
- управління централізованими страховими резервними фондами, що створюються при МТСБУ для забезпечення виконання покладених на нього функцій;
- забезпечення членства України в міжнародній системі автомобільного страхування "Зелена картка" та виконання загальновизнаних зобов'язань перед

уповноваженими організаціями інших країн - членів цієї системи;

- збирання необхідної інформації про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності для узагальнення та внесення пропозицій щодо удосконалення механізму здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності;

- співробітництво з уповноваженими організаціями інших країн у галузі страхування цивільно-правової відповідальності, координація обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників та/або водіїв транспортних засобів - нерезидентів у разі в'їзду їх на територію України та власників та/або водіїв транспортних засобів - резидентів - у разі їх виїзду за межі України;

- співробітництво з органами Міністерства внутрішніх справ України та іншими органами державної влади з питань обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності;

- розробка зразків страхових полісів і договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, що затверджуються Уповноваженим органом;

- надання страховикам інформації щодо страхових випадків стосовно конкретних страхувальників»[5].

Для забезпечення виконання своїх обов'язків при М(Т)СБУ створено такі фонди: фонд страхових гарантій, фонд захисту потерпілих у ДТП, фонд попереджувальних заходів [9,с.359].

У 1992 році була створена Ліга страхових організацій України (ЛСОУ) як добровільне та неприбуткове об'єднання страховиків, головним завданням якого є всебічна підтримка розвитку страхового ринку, захист прав та інтересів членів об'єднання, робота над вдосконаленням нормативно-правового забезпечення ринку та інше.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг»[2] ліквідовано Національну комісію з регулювання ринків фінансових

послуг. Функція регулювання страхового ринку перейшла до повноважень Національного Банку України. З початку 2024 року вступить в дію новий Закон України «Про страхування».

Відповідно до загальних положень майнового страхування такі договори укладаються на 1 рік або на необмежений термін з щорічним перерахуванням вартості майна та суми страхових платежів.

Страхова сума встановлюється у розмірі, що не перевищує дійсної вартості об'єкта страхування.

Захист майнових інтересів громадян включає: визначення факту страхового випадку; складання відповідного акту; розрахунок розміру збитків та виплата страхового відшкодування. В свою чергу страхувальник повинен сприяти запобіганню чи зменшенню розміру збитків, своєчасне повідомлення про настання страхової події як страховика так і відповідних органів, подання всіх необхідних документів для визначення суми збитку.

Таким чином, створення належних нормативно-правових актів, щодо регулювання страхових компаній та фінансового ринку в цілому, своєчасний моніторинг за дотриманням законодавчих актів забезпечує ефективний вплив держави на розвиток майнового страхування.

Висновки до розділу 1

Отже, роль автотранспортного страхування в системі забезпечення майнових інтересів громадян дуже важлива, адже авто страхування займає найбільшу частку на ринку серед ризикових видів страхування, забезпечує великий обсяг надходжень страхових платежів і служить гарантією захисту у випадку непередбачених обставин пов'язаних з експлуатацією транспортного засобу. Зростання інтенсивного дорожнього руху, яке супроводжується кількісним зростанням дорожньо-транспортних пригод, об'єктивно вимагає належного рівня організації страхування цивільного відповідальності власників автотранспортних засобів та самих транспортних засобів.

Ми розглянули суть та значення автотранспортного страхування, різні підходи до трактування поняття «автострахування» та його ознаки. Охарактеризували основні види автотранспортного страхування, механізм його проведення, переваги та недоліки. Розглянули нормативно-правове забезпечення. На основі проведеного дослідження можна перейти до аналізу ринку авто страхування як комплексного страхування майнових ризиків та ризиків відповідальності, його сучасних тенденцій, основних проблем розвитку та шляхів їх вирішення. Дослідимо перспективні напрямки розвитку в сучасних умовах. Дослідження всіх найпоширеніших видів авто страхування дасть можливість оцінити даний сегмент в динаміці та в порівнянні між різними його видами.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз основних показників розвитку автотранспортного страхування за 2018-2022 роки

Сьогодні страховий ринок України перебуває в не простих умовах розвитку, як і вся фінансова система в цілому. Окрім впливу основних макропоказників, сильну роль відіграє геополітична ситуація. Все це в сумі дає негативний вплив та створює бар'єри для розвитку даного ринку. Тим не менш, актуальність і попит на страхові послуги досить великий, незважаючи на перераховані вище проблеми.

З огляду на свою обов'язковість, особливе поширення на ринку страхових послуг отримало обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ). Не меншим попитом користується послуга страхування автомобілів КАСКО, оскільки при придбанні транспортного засобу в кредит, оформлення полісу є обов'язковою умовою.

Варто зауважити, що страховий поліс ОСЦПВ відіграє величезну роль у подоланні страховими компаніями фінансової кризи. Цей вид автострахування є обов'язковим як для фізичних, так і для юридичних осіб. Тим самим страховики забезпечені підтримкою на законодавчому рівні.

Станом на 1 січня 2022 року в Україні налічувалось 10,2 мільйона автомобілів. У середньому на кожну тисячу людей припадає 245 автомобілів. Найбільше легкових автомобілів, їхнє число 8,8 мільйона, що складає 86,3% від усього обсягу автопарку [53]. Таким чином, можна говорити про потенційне зростання автомобільного страхування через зростання кількості транспортних засобів. В довоєнний період Україна займала одне з перших місць за рейтингом безпеки на автошляхах. Згідно даних патрульної поліції за 2021 рік

зафіксовано 190,75 тис. ДТП, з яких 24,5 тис. ДТП з постраждалими, порівняно з 2020 роком така кількість зросла на 14%, а ДТП з постраждалими зменшилась на 6% [59].

Наочно динаміку аварійності в Україні з потерпілими розглянемо на рис.2.1.

Рис.2.1. Динаміка аварійності на дорогах в Україні з потерпілими

Зменшення кількості ДТП з потерпілими у 2022 році є наслідком відсутності достовірної інформації на тимчасово окупованих територіях та веденням там бойових дій, це Донецька, Луганська, Харківська, Запорізька, Херсонська та Миколаївська області. Як бачимо за 10 місяців 2023 року кількість ДТП з потерпілими перевищила показник 2022 року [53].

Обов'язкове страхування авто цивільної відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) є найбільш прогресивним видом страхування, що розвивається в Україні з переліку обов'язкових видів страхування. Під час розгляду ринку добровільного страхування, можна відзначити, що лідером тут також є страхування транспортних засобів.

На рис.2.2 наочно показано переважання автострахового сегмента над рештою страхових продуктів на ринку. На рисунку подано обсяги страхових

премій та страхових виплат за 1 півріччя 2023 року за ТОП-5 видів страхування з найбільшими сумами зібраних страхових платежів [50].

Виходячи з даних, бачимо, що лідером за обсягом страхових премій було КАСКО страхування з сумою 4833,6 млн.грн., далі йде страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ – 3697,9 млн.грн. страхових премій і четверту позицію за сумою страхових премій займають договори «Зелена картка» - 2407,2 млн.грн. Таким чином, основні види авто страхування входять в 5 найпоширеніших в Україні і звичайно виступають драйверами розвитку ринку в цілому.

Рис.2.2. Динаміка страхових премій та страхових виплат за найпоширенішими видами страхування за 1 півріччя 2023 року

Оцінюючи тенденцію розвитку основних видів авто страхування на сучасному етапі проаналізуємо основні показники розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ та договорів «Зелена картка» згідно даних Моторно (транспортного) страхового бюро України за 1 півріччя 2023 року (табл. 2.1). [58] Виходячи з даних таблиці та даних М(Т)СБУ в цілому за січень-червень 2023 року було укладено 3574524 шт. договорів ОСЦПВ, що на 14% більше за попередній період. В тому числі електронних

договорів було укладено 2370958 шт., це 66% від загальної кількості і на 29,1% більше за попередній період.

Таблиця 2.1

Показники здійснення ОСЦПВ та міжнародного страхування «Зелена картка» за 1 півріччя 2023 року

Показник/вид страхування	Кількість укладених договорів (в т.ч. електронні договори), шт.	Сума нарахованих страхових платежів (в т.ч. за електронними договорами), млн.грн.	Кількість врегульованих вимог шляхом виплати відшкодування (в т.ч. по європротоколу), шт.	Нарахована та сплачена сума страхового відшкодування (в т.ч. з використання європротоколу).
ОСЦПВ	3574524 (2370958)	3807,83 (2775,07)	62002 (24466)	1829,76 (393,03) млн.грн.
Зелена картка	784785	2542,94	7118	21904,6 тис.євро

Сума нарахованих страхових платежів за аналізований період склала 3807,83 млн.грн., що більше на 32% за попередній період, в тому числі за електронними договорами 2775,07 млн.грн., що більше на 48% за попередній період.

Всього врегульованих шляхом виплати страхового відшкодування 62002 випадки, з них 24466 з використанням євро протоколу. Зростання порівняно з попереднім періодом – на 10%. Відповідно нарахована сума страхового відшкодування склала 1829,76 млн.грн., що більше за попередній період на 38,8%. В тому числі за євро протоколом виплачено 393,03 млн.грн.(+44,5 рiст).

Щодо договорів «Зелена картка», то за січень-червень 2023 року було укладено 784785 договорів і простежується зростання порівняно з попереднім періодом на 9%. Сума нарахованих страхових премій склала 2542,94 млн.грн. і зросла порівняно з попереднім періодом минулого року на 60%. Кількість сплачених вимог склала 7118 і зросла на 161%, з 2727 за 1 півріччя 2022 року.

Значно зросла сума сплачена за вимогами з 7140,8 тис.євро у 1 півріччі 2022 року до 21904,6 тис.євро за 1 півріччя поточного року. Як бачимо найбільше зростання серед видів авто страхування показує Зелена картка [50].

«Згідно оприлюдненого «світлофору» за 2-й квартал 2023 року, 20 страховиків з 35 членів МТСБУ мають «зелені» (найвищі) індикатори оцінок за всіма показниками. Лише дві страхові компанії отримали «червоне світло» за показником «Якість врегулювання збитків» [20] (додаток В).

Згідно даного звіту зелений колір – добра оцінка, жовтий колір – середня, червоний колір – низька оцінка. Низьку оцінку за показником Якості врегулювання збитків отримали СК ПрАТ «Колоннейд Україна» та СК ПрАТ «ЮНІВЕС» та 12 компаній отримали середню оцінку. За іншими показниками такі як загальна оцінка діяльності та рівень скарг від страхувальників низьку оцінку компанії не отримували.

В топ-5 лідерів страхових компаній по КАСКО страхуванню ввійшли такі СК, як ARX, Арсенал страхування, Уніка, УСГ, СГ ТАС.

Частка премій за всіма договорами автострахування зросла до 50% від загальної суми. Лідером за договорами КАСКО є страхова компанія ARX, частка якої в загальній сумі премій по КАСКО на ринку за 9 місяців 2023 року серед 25 компаній рейтингу склала 19% [20].

З метою проведення детального аналізу розвитку ринку автострахування в Україні, розглянемо такі показники: страхові премії та страхові виплати, кількість укладених договорів в динаміці та розрізі видів автострахування. Для початку проаналізуємо динаміку основних показників розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ ЗА 2018-2022 роки (табл. 2.2).

Виходячи з даних таблиці, бачимо, що за всіма показниками відбулось зростання у 2022 році порівняно з 2018 роком, окрім кількості укладених договорів та кількості врегульованих вимог щодо відшкодування, темп спаду яких склав 7 і 7,9% відповідно.

В цілому ринок зростає, початок військових дій мав вплив і на даний вид страхування, але в цілому незначний. Позитивний вплив на розвиток ринку мало запровадження електронних договорів з 2019 року та євро протоколу, в т.ч. і електронного.

Таблиця 2.2

Основні показники здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ за внутрішніми договорами

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Темп приросту	
						абсолютний приріст (+/-) 2022/2018	відносний приріст, % 2022/2018
Кількість договорів, що розпочали дію, шт.	7720277	8003279	8333824	9022245	7182329	-537948	-7,0
в т.ч. електронних договорів	0	1224419	3095479	4543729	4438409	4438409	-
Сума нарахованих страхових платежів, млн.грн.	4485,98	5089,74	6136,58	7191,23	7007,72	2521,74	56,2
в т.ч. за електронними договорами	0	922,61	2584,01	4024,79	4795,75	4795,75	-
Кількість вимог врегульованих шляхом виплати страхового відшкодування, шт.	120081	139551	147117	173436	110625	-9456	-7,9
в т.ч.з використанням європротоколу	35095	47529	50272	62399	43640	8545	24,3
Нарахована сума страхового відшкодування, за врегульованими вимогами, млн.грн.	2114,14	2526,62	2851,86	3649,54	2769,09	654,95	31,0
в т.ч.з використанням європротоколу	330,83	447,83	503,16	671,86	578,55	247,72	74,9

В цілому до 2022 року за всіма показниками відбулось зростання:

- кількість укладених договорів зросла з 7720277 шт. у 2018 році до 9022245 шт. у 2021 році. За підсумками 2022 року кількість договорів була

менша за показник 2018 року на 7%;

- з 2019 року почали укладати договори в електронній формі, частка яких стрімко зростала з 15,3% у 2019 році до 61,8% у 2022 році;

- сума нарахованих страхових платежів у 2022 році порівняно з 2018 роком зросла на 56,2%. Позитивна динаміка простежується з року в рік, окрім 2022 року, хоча зменшення було незначним – 2,5%;

- значно зросла сума страхових платежів за електронними договорами більше ніж у 4 рази: з 922,61 млн.грн. у 2019 році до 4795,75 млн.грн. у 2022 році;

- кількість вимог врегульованих шляхом виплати страхового відшкодування зростала до 2021 року з 120081 шт. до 173436 шт., а у 2022 році зменшилась нижче показника 2018 року на 7,9%;

- подібна ситуація і щодо кількості врегульованих вимог з використанням євро протоколу: зростання було з 2018 року до 2021 з 35095 шт. до 62399 шт. відповідно, а в 2022 році зменшилась до 43640 шт.;

- нарахована сума страхового відшкодування у 2022 році склала 2769,09 млн.грн. і порівняно з 2018 роком зросла на 31%. У 2022 році сума відшкодування була дещо менша за значення 2020 і 2021 року;

- нарахована сума страхового відшкодування з використанням євро протоколу також зростала з 2018 року до 2022, ріст 74,9%, але у 2022 році був меншим на 14% за 2021 рік.

Поряд з цим проаналізуємо динаміку показників ОСЦПВ за міжнародними договорами (Зелена картка) (табл.2.3).

Аналізуючи основні показники розвитку міжнародного страхування ОСЦПВ «Зелена картка», слід зазначити, що у 2022 році порівняно з 2018 роком відбулось зростання за всіма показниками:

- кількість договорів, укладених у 2022 році зросла на 880478 шт. порівняно з 2018 роком або на 116,5%;

- сума нарахованих страхових премій у 2022 році склала 4089,51 млн.грн., що більше порівняно з 2018 роком на 2800,75 млн.грн. або 217,3%;

- кількість сплачених вимог зросла у 2022 році порівняно з 2018 роком на 49,3% або 2539 шт. і склала 7693 шт.;
- сума сплачена за вимогами у 2022 році склала 19716,52 тис.євро і зросла порівняно з 2018 роком на 69,1% [33].

Таблиця 2.3

Основні показники здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ за міжнародними договорами «Зелена картка»

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Темп приросту	
						абсолютний приріст (+/-) 2022/2018	відносний приріст, % 2022/2018
Кількість договорів страхування, які набули чинності у звітному періоді, шт.	755503	1084703	596913	766297	1635981	880478	116,5
Сума нарахованих страхових премій, млн. грн.	1288,76	1634,72	1177,9	1564,36	4089,51	2800,75	217,3
Кількість сплачених вимог у звітному періоді, шт.	5154	5953	6058	5311	7693	2539	49,3
Сума сплачена за вимогами у звітному періоді, тис.євро	11660,99	15416,06	16504,96	13745,85	19716,52	8055,53	69,1

Зелена картка чи не єдиний вид страхування, який значно зріс з початком повномасштабного вторгнення. Порівнюючи 2022 рік з 2021 роком зростання за кількістю договорів склало 113,5%, а за сумою страхових премій 161,4%.

Значний вплив на зростання також мало те, що з березня 2022 року запровадили електронну Зелену картку. Значний вплив також мала пандемія Ковід-19 у 2020 році, що відобразилось і на показниках, оскільки перетин кордону був обмежений, відповідно потоки транспорту зменшились.

Кількість договорів у 2020 році порівняно з 2019 роком зменшилась на 45%, з 1084703 шт. у 2019 році до 596913 шт. у 2020 році. Сума нарахованих страхових премій зменшилась на 28%.

Перейдемо до аналізу динаміки показників страхових платежів та виплат за договорами КАСКО (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка страхових платежів та страхових виплат за договорами КАСКО
страхування

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Темп приросту	
						абсолютний приріст (+/-) 2022/2018	відносний приріст, % 2022/2018
Сума страхових платежів, млн.грн.	6972,4	8133,9	8519,6	10601,0	8187,44	1215,04	17,4
Сума виплат страхових відшкодувань, млн.грн.	3149,1	3576,0	3716,5	4979,0	3843,81	694,71	22,1
Рівень страхових виплат,%	45,2	44,0	44,6	47,4	47,0	1,8	4,0

В цілому за підсумками 2022 року простежується зростання страхових платежів та страхових виплат порівняно з 2018 роком. Але якщо значення показників зростало до 2021 року то у 2022 році відбулось скорочення основною причиною якого було повномасштабне вторгнення на територію України, зменшення кількості заявлених претензій в перші місяці війни. Під час різних кризових ситуацій найбільшого впливу як правило зазнають добровільні

види страхування.

Сума страхових платежів у 2022 році склала 8187,44 млн.грн., що більше на 17,4% порівняно з 2018 роком або на 1215,04 млн.грн. Порівняно з 2021 роком відбулось зменшення суми платежів на 2413,56 млн.грн. Подібна динаміка і щодо виплат страхових відшкодувань: у 2022 році вони склали 3843,81 млн.грн., що більше порівняно з 2018 роком на 22,1% або на 694,71 млн.грн. Порівняно з 2021 роком відбулось зменшення суми виплат на 1135,19 млн.грн.

Розглянемо наочно динаміку страхових платежів за договорами авто страхування на рис.2.3.

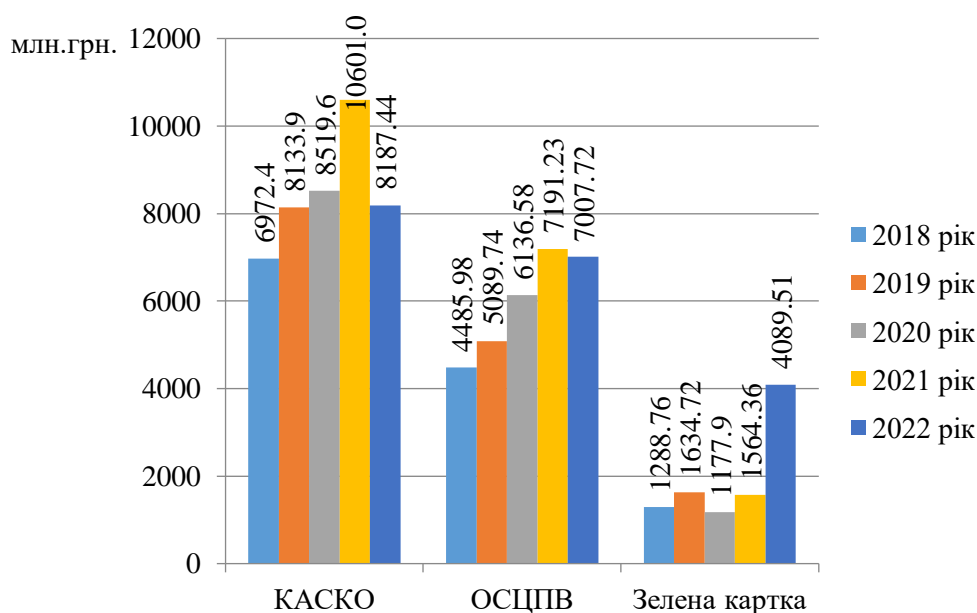

Рис.2.3. Динаміка страхових платежів за основними договорами автотранспортного страхування

Як бачимо, з 2018 року простежувалось поступове зростання страхових платежів за договорами авто страхування до 2022 року, внаслідок повномасштабного вторгнення найбільше страхові платежі впали по КАСКО страхуванню, а значне зростання відбулось по Зеленій картці. Аналогічно розглянемо динаміку страхових виплат, але в розрізі видів (рис.2.4 і рис.2.5).

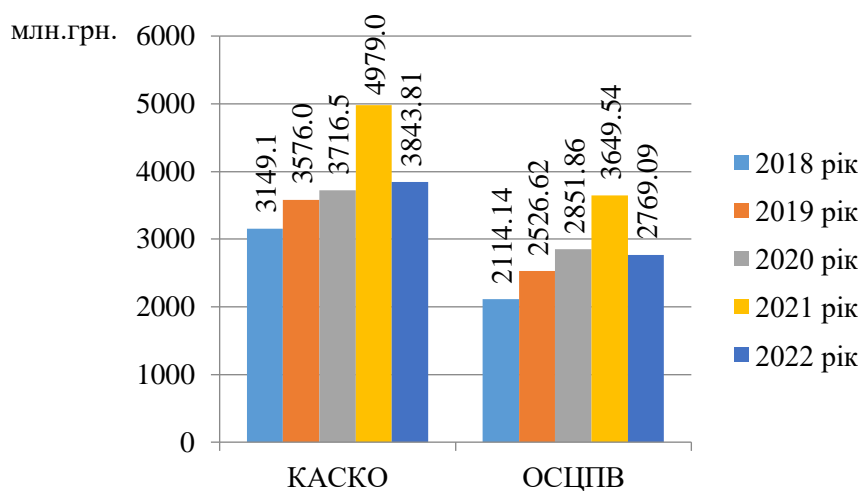

Рис.2.4. Динаміка страхових виплат за договорами КАСКО та ОСЦПВ

Динаміку страхових виплат по страхуванню Зелена картка зображено на рис.2.5.

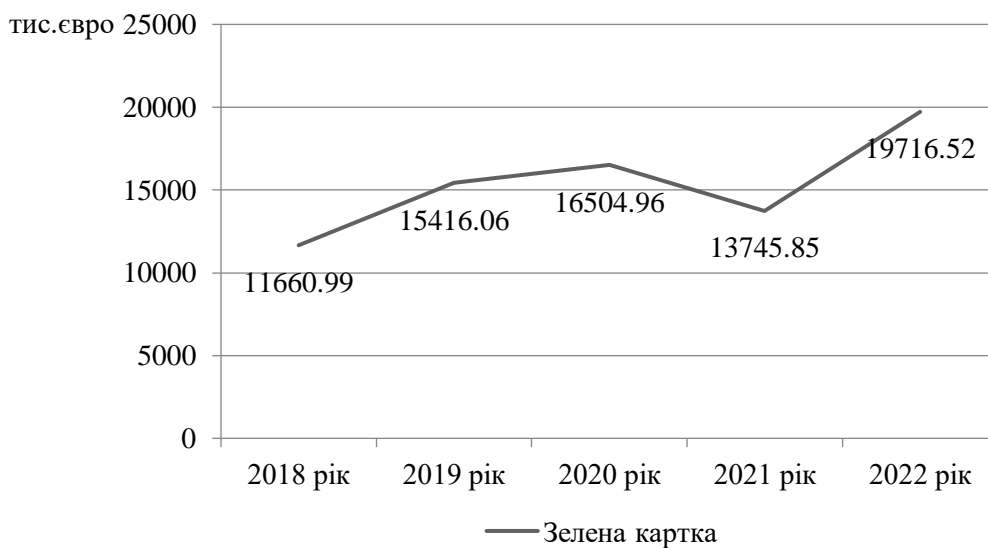

Рис.2.5. Динаміка страхових виплат за договорами Зелена картка

На даний час, для виживання в умовах війни основні гравці ринку автострахування змінили стратегію – їхньою ключовою метою стало збереження рентабельності власних коштів, а не зростання обсягів страхових премій. У таких умовах розвитку для підтримки рентабельності бізнесу автостраховики активно скорочують витрати на ведення справи.

Поступове підвищення тарифів за обов'язковим автострахування за

аналізований період дозволило ринку уникнути значного погіршення ситуації. При цьому набагато покращилася якість врегулювання збитків, зросли виплати потерпілим особам. Вжито також інших законодавчих заходів, спрямованих на захист інтересів та прав страхувальників: значно збільшено страхові суми, запроваджено єдину методику оцінки збитків, запрацювала система електронний полісів та електронного євро протоколу.

2.2. Оцінка діяльності страхових компаній - лідерів на ринку автотранспортного страхування

Сьогодні в Україні страхових компаній, що видають поліс ОСЦПВ, налічується 35, вони обов'язково повинні бути членами МТСБУ і 11 страхових компаній – повних членів МТСБУ, які мають право укладати договори «Зелена картка». До повних членів належать такі компанії: ПАТ НАСК «ОРАНТА», АТ СК «ІНГО», ПрАТ УСК «Княжа», ПрАТ «УТСК», ПрАТ СК «ПЗУ Україна», АТ СГ «ТАС», АТ СК «Аркс» (ARX), ПАТ СК «УСГ», ПрАТ СК «ВУСО», ПрАТ СК «ПЕРША», ТДВ СК «ГАРДІАН» [58].

Всі страхові компанії з ризикового страхування можуть надавати страхові послуги зі страхування автомобілів. Збитковість автострахування більшість страхових компаній можна пояснити високою часткою транспортного страхування (ОСЦПВ, КАСКО) у загальному обсязі страхового портфеля.

У 2022 році всі види автотранспортного страхування мають досить високий коефіцієнт збитковості 50-60%.

Розглянемо рейтинг страхових компаній з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів в динаміці за 2018-2022 роки (табл. 2.5).

За основу ми взяли топ-5 страхових компаній-лідерів на ринку ОСЦПВ за розміром страхових платежів.

Таблиця 2.5

Рейтинг страхових компаній з обов'язкового страхування цивільно-
правової відповідальності за 2018-2022 роки

№ у рейтингу	Назва страхової компанії	Сума страхових платежів, тис. грн.	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень страхових виплат, %
2018 рік				
1	ТАС СГ	481 152	201 109	41,8
2	ОРАНТА	477 678	189 906	39,8
3	UPSK	289 915	96 041	33,1
4	Ю.Ес.Ай.	240 259	25 750	10,7
5	КНЯЖА	207 364	120 422	58,1
	Разом	1696368	633228	-
2019 рік				
1	ТАС СГ	604 504	284 093	47,0
2	ОРАНТА	526 970	227 442	43,2
3	UPSK	413 891	148 519	35,9
4	Ю.Ес.Ай.	261 624	173 816	66,4
5	КНЯЖА	252 167	117 973	46,8
	Разом	2059156	951843	-
2020 рік				
1	ТАС СГ	716 401	328 964	45,9
2	ОРАНТА	608 138	246 472	40,5
3	UPSK	406 829	205 217	50,4
4	КНЯЖА	321 131	142 845	44,5
5	Ю.Ес.Ай.	266 553	158 678	59,5
	Разом	2319052	1082176	-
2021 рік				
1	ТАС СГ	857 495	435 616	50,8
2	ОРАНТА	754 055	333 700	44,3
3	КНЯЖА	402 423	188 121	46,7
4	PZU УКРАЇНА	327 339	173 695	53,1
5	АЛЬФА-ГАРАНТ	269 651	121 987	45,2
	Разом	2610963	1253119	-
2022 рік				
1	ТАС СГ	846 951	353 288	41,7
2	ОРАНТА	779 731	281 535	36,1
3	КНЯЖА	470 672	163 281	34,7
4	УСГ	335 972	102 752	30,6
5	PZU УКРАЇНА	321 549	138 469	43,1
	Разом	2754875	1039325	-

Виходячи з даних таблиці 2.6 бачимо, що з 2018 року по 2022 рік лідером на ринку ОСЦПВ є СГ «ТАС», яка у 2022 році зібрала страхових платежів на

суму 846951,0 тис.грн., що на 76% більше за платежі зібрані у 2018 році. Окрім цього компанія здійснила і найбільшу суму виплат: 201109,0 тис.грн. у 2018 році і 353288,0 тис.грн. у 2022 році. Рівень страхових виплат знаходився на рівні 40-50%, це може свідчити, що цей вид страхування у компанії тяжіє до збиткового, особливо в 2021 році. Друге місце в рейтингу за аналізований період належить НАСК «ОРАНТИ», яка також збільшила суми страхових платежів з 477648,0 тис.грн. у 2018 році до 779731,0 тис.грн. у 2022 році або на 63%. За сумою виплат страхових відшкодувань компанія теж друга, виплати з року в рік зростали до 281535,0 тис.грн. у 2022 році, де рівень виплат склав 36,1%. Третьою в рейтингу за обсягом страхових платежів за період 2018-2020 року була СК UPSK, а за період 2021-2022 років СК Княжа.

Наочно на рис. 2.6 розглянемо динаміку частки страхових платежів компаній топ-5 на ринку в загальній сумі платежів на ринку за договорами ОСЦПВ.

Рис.2.6. Динаміка частки страхових платежів Топ-5 компаній-лідерів в загальній сумі платежів за договорами ОСЦПВ

Як наочно зображено з 2021 року частка страхових платежів Топ-5 компаній-лідерів в загальній сумі платежів за договорами ОСЦПВ зростає з 36,31% до 39,31%. Тобто інші 30 компаній займають частку 60%. Можна сказати, що рівень конкуренції на даному ринку знижується.

Аналогічно розглянемо рейтинг страхових компаній з обов'язкового

страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів за міжнародними договорами «Зелена картка» в динаміці за 2018-2022 роки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Рейтинг страхових компаній з обов'язкового страхування Зелена картка за 2018-2022 роки

№ у рейтингу	Назва страхової компанії	Сума страхових платежів, тис. грн.	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень страхових виплат, %
2018 рік				
1	ГЛОБУС	316 057	38 700	12,2
2	ТАС СГ	273 007	127 481	46,7
3	ПЕРША	248 071	98 244	39,6
4	ІНГО УКРАЇНА	170 411	61 928	36,3
5	PZU УКРАЇНА	127 915	37 307	29,2
	Разом	1135461	363660	-
2019 рік				
1	ТАС СГ	367 407	110 303	30,0
2	ПЕРША	261 465	114 799	43,9
3	ІНГО УКРАЇНА	194 366	83 019	42,7
4	КНЯЖА	176 153	75 800	43,0
5	ОРАНТА	151 216	50 641	33,5
	Разом	1150607	434562	-
2020 рік				
1	УСГ	347 556	113 238	32,6
2	ТАС СГ	267 320	136 761	51,2
3	ПЕРША	203 926	135 381	66,4
4	ІНГО	124 460	92 862	74,6
5	КНЯЖА	110 828	35 188	31,8
	Разом	1054090	513430	-
2021 рік				
1	УСГ	465 742	99 167	21,3
2	ТАС СГ	322 809	145 634	45,1
3	ПЕРША	249 877	116 236	46,5
4	КНЯЖА	153 736	31 998	20,8
5	ІНГО	134 354	65 748	48,9
	Разом	1326518	458783	-
2022 рік				
1	УСГ	1 506 520	202 184	13,4
2	ТАС СГ	480 847	145 171	30,2
3	ГАРДІАН	429 209	48 317	11,3
4	КНЯЖА	357 552	56 653	15,8
5	ПЕРША	258 958	102 027	39,4
	Разом	3033086	554352	-

За основу ми також взяли топ-5 страхових компаній-лідерів за договорами «Зелена картка» за розміром страхових платежів.

За період з 2020 року по 2022 рік першою у рейтингу була СК УСГ, розмір зібраний страхових платежів якої склав у 2022 році 1506520,0 тис.грн. і збільшився порівняно з 2020 роком на 333,5%, тобто більше ніж в тричі. Можна сказати, що даний вид страхування в портфелі страховика не є збитковим, найвищий рівень виплат був у 2020 році – 32,6%, а в 2022 році 13,4%, що для компанії звичайно є позитивним. У 2018 році лідером була СК Глобус з сумою платежів 316057,0 тис.грн., а в 2019 році СГ ТАС – 367407,0 тис.грн. СГ ТАС у 2018 році, а також з 2020 по 2022 рік займала друге місце в рейтингу за сумою страхових платежів за договорами «Зелена картка». У 2022 році страхові платежі склали 480847,0 тис.грн. і зросли з 2018 року на 76%. Якщо порівняти платежі зібрані СГ ТАС з розміром платежів компанії лідера – УСГ, то вони менші втричі за підсумками 2022 року [58].

Наочно на рис. 2.7 розглянемо динаміку частки страхових платежів компаній топ-5 на ринку в загальній сумі платежів на ринку за договорами Зелена картка.

Рис.2.7. Динаміка частки страхових платежів Топ-5 компаній-лідерів в загальній сумі платежів за договорами Зелена картка

Найбільша частка компаній – лідерів за договорами «Зелена картка» була у 2020 році – майже 90%. За підсумками 2022 року рівень знизився і частка

склала 74,17%. Хоча слід відмітити, що серед 11 страхових компаній, які були повними членами М(Т)СБУ у 2022 році, питома вага страхових платежів СК УСГ в загальній сумі склала 50%.

Аналогічно розглянемо рейтинг страхових компаній з КАСКО страхування в динаміці за 2018-2022 роки (табл. 2.7). За основу ми також взяли топ-5 страхових компаній-лідерів за договорами КАСКО страхування за розміром страхових платежів.

Таблиця 2.7

Рейтинг страхових компаній з страхування КАСКО за 2018-2022 роки

№ у рейтингу	Назва страхової компанії	Сума страхових платежів, тис. грн.	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень страхових виплат, %
1	2	3	4	5
2018 рік				
1	АХА СТРАХУВАННЯ	1 130 992	521 068	46,1
2	УНІКА	740 611	395 481	53,4
3	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	638 673	264 986	41,5
4	УСГ	535 465	299 894	56,0
5	ІНГО УКРАЇНА	385 024	251 643	65,4
	Разом	3430765	1733072	-
2019 рік				
1	ARX	1 364 846	616 770	45,2
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	833 693	372 132	44,6
3	УНІКА	763 330	336 195	44,0
4	ІНГО УКРАЇНА	414 368	244 367	59,0
5	PZU УКРАЇНА	381 779	206 829	54,2
	Разом	3758016	1776293	-
2020 рік				
1	ARX	1 611 620	669 305	41,5
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 032 341	429 404	41,6
3	УНІКА	807 164	300 611	37,2
4	УСГ	579 987	342 828	59,1
5	ТАС СГ	453 064	269 489	59,5
	Разом	4484176	2041637	-
2021 рік				
1	ARX	2 038 951	923 023	45,3
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 448 889	631 287	43,6

Продовження табл.2.7

1	2	3	4	5
3	УНІКА	929 280	432 149	46,5
4	УСГ	680 246	367 320	54,0
5	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	638 447	217 955	34,1
	Разом	5735813	2571736	-
2022 рік				
1	ARX	1 517 415	695 147	45,8
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 128 544	548 804	48,6
3	УНІКА	771 119	343 004	44,5
4	УСГ	604 867	284 378	47,0
5	ТАС СГ	512 759	251 459	49,0
	Разом	4534704	2122792	-

Виходячи з даних таблиці 2.7 бачимо, що з 2018 року по 2022 рік лідером на ринку КАСКО є СК «ARX» (компанія АХА СТРАХУВАННЯ внаслідок зміни власника була реструктуризована і перейменована в ARX), яка у 2022 році зібрала страхових платежів на суму 1517415,0 тис.грн., що на 34,2% більше за платежі зібрані у 2018 році. Окрім цього компанія здійснила і найбільшу суму виплат: 521068,0 тис.грн. у 2018 році і 695147,0 тис.грн. у 2022 році. Рівень страхових виплат знаходився на рівні 45%, це може свідчити, що цей вид страхування у компанії тяжіє до збиткового, але це не найбільше значення на ринку. Друге місце в рейтингу за 2019-2022 роки належить СК «Арсенал Страхування», яка також збільшила суми страхових платежів з 638673,0 тис.грн. у 2018 році (займала третю позицію) до 1128544,0 тис.грн. у 2022 році або на 76,7%. За сумою виплат страхових відшкодувань компанія теж друга, виплати з року в рік зростали 548804,0 тис.грн. у 2022 році, де рівень виплат склав 48,6% [40].

Наочно на рис. 2.8 розглянемо динаміку частки страхових платежів компаній топ-5 на ринку в загальній сумі платежів на ринку за договорами КАСКО страхування.

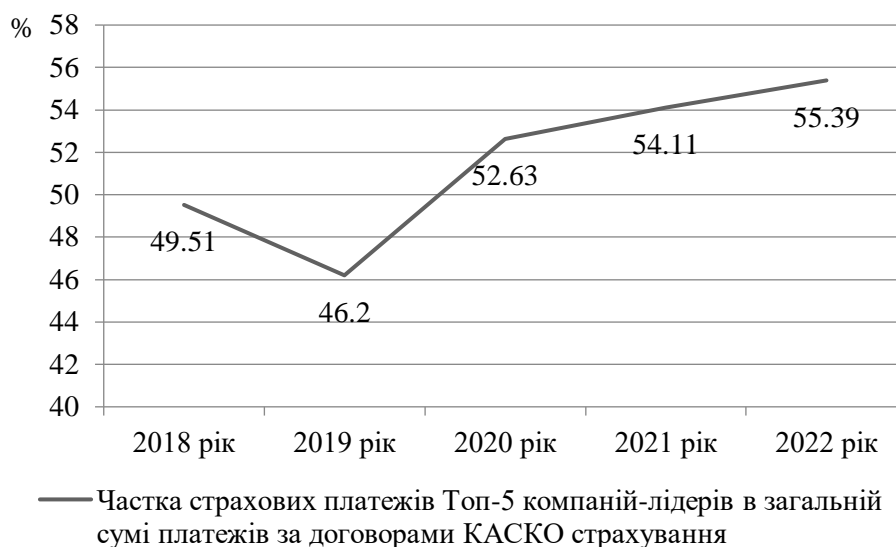

Рис.2.8. Динаміка частки страхових платежів Топ-5 компаній-лідерів в загальній сумі платежів за договорами КАСКО страхування

Як бачимо з 2019 року частка компаній – лідерів збільшується до 55,39%, що свідчить про зниження рівня конкуренції на ринку.

Таким чином, нами проаналізовано рейтинги страхових компаній Топ-5 лідерів на ринку авто страхування за 2018-2020 роки. Слід зазначити, що рівень страхових виплат в цілому на ринку авто страхування вище середньо ринкового. Ринок не є конкурентним, окрім ОСЦПВ, хоча частка компаній Топ-5 теж почала зростати до 40% у 2022 році. Високий рівень виплат компаній за видами страхування також свідчить і про належний рівень урегулювання страхових випадків, що є позитивним.

2.3. Оцінка діяльності ПАТ «УПСК» на ринку автотранспортного страхування

ПАТ «УПСК» була створена у 1993 році і за цей час зуміла стала однією із провідних страхових компаній України. На сьогоднішній день компанія має досить розвинуту структуру підрозділів, які представлені в різних областях

України. ПАТ «УПСК» надає послуги зі страхування (крім страхування життя) та перестраховування. У 2022 році компанія мала 21 ліцензію з добровільного страхування та 39 ліцензій з обов'язкового страхування.

«ПАТ «УПСК» є асоційованим членом Моторного (транспортного) страхового бюро України, членом АРІФРУ, а також входить до Об'єднання учасників страхового ринку України АСОЦІАЦІЯ «СТРАХОВИЙ БІЗНЕС», є членом Об'єднання «Ядерний страховий пул»»[35].

Компанія акредитована в найбільших системних банках України - ПАТ «Державний ощадний банк України», АБ «Укргазбанк», ПАТ «ОТП Банк».

Окрім того ПАТ «УПСК» співпрацює з провідними компаніями з перестраховування: Gen Re, Partner Re, Hannover Re, SWISS Re, SCOR, Polis Re, Chubb, Lloyds, AzRe, SAVA Re, Польське перестраховальне товариство з метою збалансування страхового портфеля та забезпечення належного рівня фінансової стійкості. Страхові резерви страхової компанії у 2022 році порівняно з 2020 роком зменшились на 117672 тис.грн. або 36% і склали в сумі 271261 тис.грн., що пов'язано в першу чергу зі значним зменшенням страхових премій. Зросли поточні зобов'язання з 45795 тис.грн. у 2020 році до 51478 тис.грн. у 2022 році. Динаміку власного капіталу та зобов'язань компанії зображено на рис. 2.9. Власний капітал страхової компанії за період 2019-2022 років зростав з 173017 тис.грн. у 2019 році до 281511 тис.грн. у 2022 році.

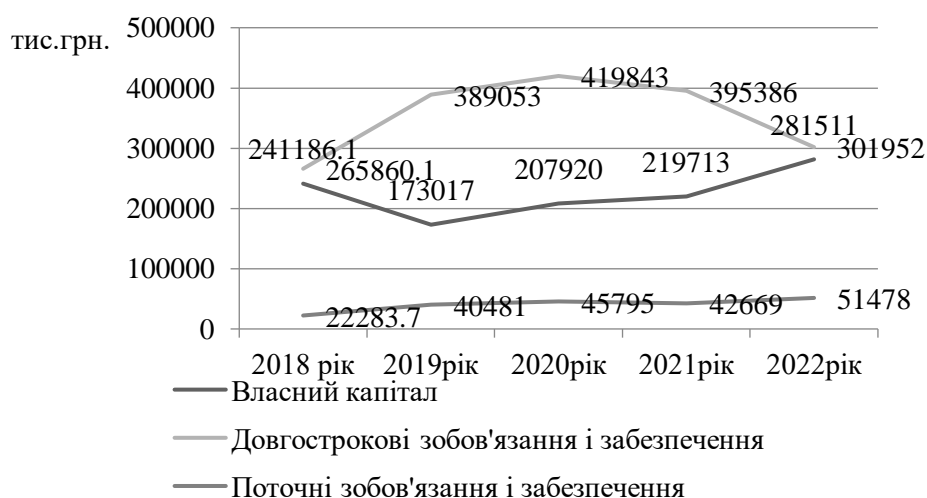

Рис.2.9. Динаміка власного капіталу та зобов'язань компанії

Станом на 31 грудня 2022 року зареєстрований та оплачений статутний капітал Компанії складає 100000 тис. грн., що поділені на 16000000 простих іменних акцій. Нерозподілений прибуток у 2022 році склав 77559 тис.грн. і зріс порівняно з 2020 роком на 39924 тис.грн. або 106,1%. Інші резерви, значно зросли – з 71 тис.грн. до 20872 тис.грн. Капітал в дооцінках також зріс у 2022 році порівняно з 2020 роком на 12851 тис.грн.(Додатки Г1,Г2,Г3).

Основна частка у структурі пасивів компанії припадає на позиковий капітал, а саме страхові резерви, що відносяться до довгострокових зобов'язань.

Нижче наведена таблиця, що показує рівень концентрації страхових резервів Компанії за деякими страховими полісами у розрізі страхових продуктів Компанії станом на 30.09.2022 р.(табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Рівень концентрації страхових резервів Компанії за деякими страховими полісами у розрізі страхових продуктів станом на 30.09.2022 р., тис. грн.

Назва виду	Валові резерви незароблених премій	Частка перестраховика у резервах незароблених премій	Чисті страхові резерви незароблених премій
Страхування від нещасних випадків	5514	0	5514
Медичне страхування	17311	0	17311
Страхування наземного транспорту	20096	1524	18572
Страхування майна	11617	531	11086
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	81167	0	81167
Авіаційне страхування цивільної авіації	9027	3086	5941

Найбільше сформовано резервів за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів – 81167 тис.грн. і страхування наземного транспорту – 20096 тис.грн., також значна сума за договорами медичного страхування.

Для провадження безперебійної роботи на ринку, своєчасного виконання своїх зобов'язань важливим є наявність прибутку в компанії. В цілому дослідимо формування прибутку ПАТ «УПСК» 2018-2022 роки (табл.2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз прибутку страхової компанії ПАТ «УПСК» за 2018-2022 роки,
тис.грн.

Назва	2018 рік	2019 рік	2020рік	2021рік	2022 рік	Абсолютний приріст, +/- 2022 рік/2018 рік
Зароблена чиста страхова премія	458724	653762	764720	749559	550831	92107
Валовий прибуток	298589	421177	440019	329921	325557	26968
Фінансовий результат до оподаткування	-4846	(-38341)	23786	23868	69772	74618
Чистий прибуток (збиток)	-20777	-58403	196	288	57220	77997

За результатами даної таблиці можна зробити висновок, що зароблені страхові премії у 2022 році склали 550831 тис.грн., і збільшились порівняно з 2018 роком на 92107 тис.грн., хоча не досягли показника 2020 року, де премії склали 764720 тис.грн. валовий прибуток у 2022 році склав 325557 тис.грн. і збільшився порівняно з 2018 роком на 26968 тис.грн., але також був значно меншим ніж у 2019-2020 роках.

Чистий прибуток ПрАТ «УПСК» у 2022 році склав 57220 тис.грн. і збільшився порівняно з 2018 роком на 77997 тис.грн. Згідно звітності у 2022 році компанія значно скоротила витрати на збут. У 2018-2019 роках діяльність компанії була збитковою (Додатки Д1,Д2,Д3).

З 2020 по 2021 рік простежується збільшення валових страхових премій. У 2022 році сума премій підписаних становила 465421 тис.грн. і зменшилась порівняно з 2020 роком на 321168 тис.грн. ми спостерігаємо поступове зростання валовий премій з 2018 року по 2021 рік, а у 2022 році зменшення. Це в першу чергу зумовлено початком війни, виникнення кризових явищ в

економіці. За підсумками 2022 року зросли виплати за страховими випадками до 177285 тис.грн у 2022 році. Розглянемо динаміку основних показників ПАТ «УПСК» за 2018-2022 роки (рис.2.10).

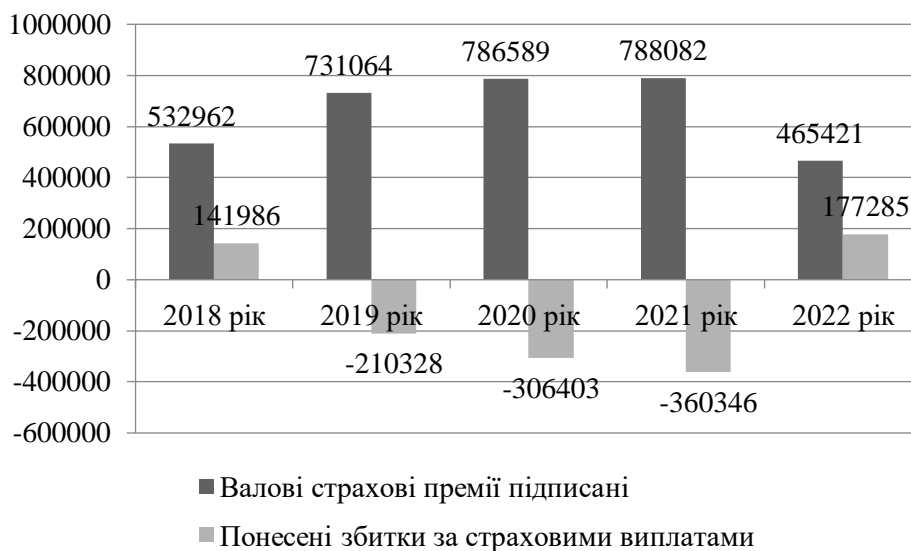

Рис.2.10. Динаміка основних показників діяльності, тис.грн.

Дослідивши загальні показники діяльності ПАТ УПСК, зупинимось на основних показниках автотранспортного страхування в діяльності компанії. Для початку зазначимо, що компанія не є повним членом МТСБУ тому послуги укладання договорів «Зелена картка» не надає. Вагому частку у портфелі компанії займає страхування цивільно-правової відповідальності власників транспорту (ОСАЦВ). Розглянемо динаміку показників договорами ОСАЦВ (табл.2.10).

Даний вид страхування займає значну частку у портфелі страхової компанії: 41% у 2022 році і зменшилась порівняно з попередніми роками. Найбільша частка була у 2019 році – 56,6%. За даним видом страхування компанія займала 3 місце в рейтингу на протязі 2018-2020 році, а вже у 2022 році була тринадцята.

Страхові платежі за договорами ОСАЦВ у 2022 році склали 190889,3 тис.грн. і зменшились порівняно з 2018 роком на 99026 тис.грн. Простежуємо збільшення суми страхових виплат на 20277,3 тис.грн. у 2022 році порівняно з

2018 роком.

Таблиця 2.10

Показники ПАТ УПСК за договорами ОСАЦВ за 2018-2022 роки

Назва	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютний приріст, 2022 рік/2018 рік
Сума страхових платежів, тис.грн.	289915,3	413891,1	406829,4	396450,2	190889,3	-99026
Відсоток виду у портфелі, %	54,4	56,6	51,7	49,0	41,0	-13,4
Сума страхових виплат, тис.грн.	96040,8	148518,9	205217,2	184201,2	116318,1	20277,3
Рівень виплат,%	33,1	35,9	50,4	46,5	60,9	27,8
Номер у рейтингу	3	3	3	7	13	

Рівень страхових виплат по даному виду страхування у 2022 році був найбільшим за досліджуваний період – 60,9%. Для ринку це досить високий рівень виплат, враховуючи значну частку виду у портфелі компанії це має великий вплив на загальні показники розвитку. Адже спостерігаємо зменшення показників у 2022 році. В цілому даний вид страхування є збитковим, тому важливим є збалансування страхового портфеля з метою забезпечення фінансової стійкості.

Менш збитковим видом страхування, який займає незначну частку в портфелі компанії порівнянно з ОСАЦВ є КАСКО страхування (табл.2.11).

Страхові платежі за договорами страхування транспортних засобів зростали з 2018 року по 2021 рік, з 54451,2 тис.грн. у 2018 році до 112545,3 тис.грн. у 2021 році, а в 2022 році склали 68188,4 тис.грн. Питома вага у портфелі компанії зросла з 10,2% у 2018 році до 14,7% у 2022 році.

Аналогічно страхові виплати зростали з 2018 року по 2021 рік з 21885,8 тис.грн. до 48502,1 тис.грн. відповідно, а в 2022 році зменшились до 32732,4 тис.грн.

У 2022 році рівень страхових виплат склав 48% і був найбільшим за аналізований період.

Таблиця 2.11

Показники ПАТ УПСК за договорами КАСКО

Назва	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютний приріст, 2022 рік/2018 рік
Сума страхових платежів, тис.грн.	54451,2	73998,4	107339,3	112545,3	68188,4	13737,2
Відсоток виду у портфелі, %	10,2	10,1	13,7	13,9	14,7	4,5
Сума страхових виплат, тис.грн.	21885,8	23011,2	42800,7	48502,1	32732,4	10846,6
Рівень виплат,%	40,2	31,1	39,9	43,1	48	7,8
Номер у рейтингу	21	17	14	14	18	-

Також ПАТ УПСК укладає договори добровільного страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспорту, але їх частка досить маленька. У 2022 році питома вага даного виду страхування у портфелі компанії склала 1%, з сумою страхових платежів 4926,9 тис.грн.

В цілому простежуємо скорочення як платежів так і виплат у 2022 році, що зумовлено в першу чергу початком війни та зниженням темпів розвитку страхового ринку в цілому у 2022 році.

Висновки до розділу 2

Зростання інтенсивного дорожнього руху, яке супроводжується кількісним зростанням дорожньо-транспортних пригод, що об'єктивно вимагає організації страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів та самих транспортних засобів. Володіння автотранспортним засобом, його експлуатація пов'язані з більшими ризиками, ніж володіння майном

загалом. В цілому слід сказати, що всього на ринку автострахування у 2022 році спостерігається незначне зниження суми зібраних страхових премій окрім Зеленої картки порівняно з попереднім роком. На основі наведених рейтингів можна виділити лідерів на вітчизняному ринку автострахування – СГ ТАС, НАСК ОРАНТА, КНЯЖА, УСГ, ПЗУ України, СК ПЕРША, СК АРХ, Арсенал Страхування, УНІКА. В портфелі кожної з цих компаній переважають ті чи інші договори авто страхування. Позитивним є поступове зростання страхових платежів та кількості укладених договорів вже у 2023 році. Слід зазначити, що ринок авто страхування зумів вистояти у період початку повномасштабного вторгнення і поступово відновити зростання.

У 2022 році ПАТ УПСК зуміла вистояти в кризових умовах, отримати прибуток, хоча в цілому відбулось зниження показників розвитку, зменшення сум страхових платежів та виплат як в цілому так і по автотранспортному страхуванні в порівнянні з попередніми 2020 і 2021 роком.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Вплив фінансових технологій на ринок автострахування

За прогнозами ближче до 2030 року 80% усіх страхових полісів продаватимуться у метавсесвіті, транзакції здійснюватимуться з використанням технології розподіленого реєстру, а претензії оцінюватимуться та виплачуватимуться автоматично за лічені секунди.

Основними технологічними тенденціями на страховому ринку в цілому є:

1. Розробка та вдосконалення цифрових бізнес-моделей. Виробники автомобілів, такі як Tesla, Daimler та Volvo, вбудовують страхування у процес продажу автомобілів. Вбудоване страхування як один із прикладів бізнес-моделі є реальністю в Китаї і знаходиться на стадії впровадження в Європі для автомобілів, подорожей, роздрібною торгівлі та багато іншого

2. Брокерський та агентський бізнес вийшов на новий рівень взаємодії. Крім комунікаційних платформ, використовуються андеррайтингові рішення, які мають функції збільшення даних та функції штучного інтелекту, такі як обробка природної мови (NLP) для конкретного страхування.

3. Розуміння та обробка даних, а також природної мови. В основі страхування андеррайтери та фахівці з обробки претензій використовують дані про втрати, які надають брокери та страховики. Один із найбільших технологічних важелів для страховиків зосереджений на NLU/NLP, оскільки він дає можливість страховим компаніям заощадити час. Сьогодні досягнення в галузі NLP разом із контекстно-залежним мультимодальним штучним інтелектом є головним ключем до подальшого покращення якості обслуговування клієнтів та оцінки ризиків, а також до скорочення часу, необхідного для прийняття ризиків та виплати обґрунтованих претензій.

4. Інвестиції та ESG: Страховики безпосередньо зазнають втрат від зміни клімату та шкоди навколишньому середовищу. Інвестиції та рішення щодо управління ризиками є природними засоби боротьби з існуючими загрозами. Декілька прикладів – інвестиції у вловлювання вуглекислого газу, зберігання енергії та рішення в галузі відновлюваних джерел енергії [38,с.141].

Важливими фінтех інноваціями на ринку авто страхування є блокчейн-технології та функціонування стартапів.

Виділяють такі 3 блоки технічних інновацій на ринку авто страхування, хоча вони матимуть впровадження на страховому ринку в цілому також:

- дистанційна комунікація з страхувальниками та потенційними клієнтами. До прикладу, за допомогою обладнання, яке можна встановити в авто страховик відстежує стиль водіння, що матиме безпосередній вплив на вартість страховки. Телематика сьогодні лише починає користуватися попитом. Значення телематики ми розкриємо нижче;

- Big Data (великі дані) та бізнес-аналітика. Дає можливість аналізувати основні фактори, що впливають на ризики та збитковість, що дає можливість скоротити витрати страховика та виявити ризики своєчасно. Використання інструментів бізнес-аналітики дасть можливість застосування індивідуальних тарифів для кожного клієнта. Широкого поширення може набути програма on-demand insurance – програма, що дасть змогу включити страхування КАСКО, до прикладу, у додаток у смартфоні;

- діджиталізація всіх бізнес-процесів, зокрема етапів авто страхування починаючи від укладання договору і закінчуючи страховим врегулюванням. За допомогою блокчейну зберігається вся інформація про укладені договори, заявлені претензії про врегулювання та інше, що дасть можливість мінімізувати шахрайські дії з боку страхувальників.

Сьогодні ринок авто страхування динамічно розвивається, про що свідчить проведений аналіз, широко використовуються досягнення техніки для покращення якості самої послуги, а також процесів діяльності компаній.

Ринок автострахування зазнає серйозних змін. Традиційна модель

страхування, що ґрунтується на оцінці ризику, коли враховуються демографічні характеристики водія, такі як стать, вік, платоспроможність, стаж водіння, витісняється новою моделлю страхування, де ризик розраховується залежно від індивідуального стилю водіння кожного клієнта. Даний вид страхування називається «розумним» страхуванням або «страхуванням на основі фактичного використання» (Usage-Based Insurance, UBI), яке допомагає водіям скоротити витрати на страхові премії, стежити за безпекою свого водіння, а страховим компаніям більш точно та ефективно розраховувати вартість страхового внеску, оцінюючи ризик із мінімальними похибками, і навіть скоротити кількість ДТП[8].

Серед основних переваг розумного страхування для страхових компаній:

- отримання конкурентних переваг, підвищення клієнтської лояльності та задоволеності обслуговуванням;
- підвищення операційної ефективності;
- мінімізація страхового шахрайства.

Основні переваги «розумного» страхування для клієнтів/набувачів страхового полісу:

- економічна вигода та підвищення власної безпеки;
- багатифункціональність телематичного обладнання [49,с.107].

З технологічної точки зору одним із головних елементів системи «розумного» автострахування є телематичний модуль. Дане обладнання збирає дані про стиль водіння за допомогою вимірювання швидкості пересування, кута та різкості здійснення маневрів та інших параметрів. Отримана інформація зберігається у базі даних компанії, з урахуванням якої виноситься рішення про ціну страхового поліса.

Телематика - це автомобільна комунікаційна ІТ-технологія, яка використовує комбінацію інструментів та програм для збору інформації про транспортний засіб та передачі її страховикам. Телематика використовує GPS, Wi-Fi/Bluetooth, GSM, RF, блок керування двигуном та хмарні сервери для збирання, зберігання, обробки та аналізу даних.

Телематичне страхування - це поліс, згідно з яким страхова компанія контролює стиль водіння і коригує витрати в залежності від звичок водіння.

Весь спектр існуючих телематичних модулів, які застосовуються для «розумного» автостраховування, можна поділити на такі типи:

- пристрої, що підключаються до діагностичного роз'єму автомобіля (OBD-донгли);
- телематичні модулі, що вбудовуються виробником транспортних засобів (ОЕМ-пристрої);
- модулі, що реагують на вібрації лобового скла (windscreen);
- смартфони (деякі сучасні моделі смартфонів у поєднанні зі спеціалізованими програмами можуть бути використані як самостійні телематичні модулі);
- «чорні ящики» (до цього поняття входять всі типи телематичних модулів, встановлюваних у транспортний засіб, які не належать до перелічених вище) [49,с.108].

Найпопулярніший вид телематичної страховки - це телематична коробка, що є невеликим пристроєм, що встановлюється у автомобіль. Пристрій використовує GPS для передачі даних про керування в страхову компанію. Таким чином компанія зможе оцінити, наскільки безпечне водіння. Незалежно від типу телематичної програми страховики відстежують поведінку страхувальників за кермом в режимі реального часу. Вони можуть зробити це за допомогою різних пристроїв, таких як: мобільні додатки; пристрої діагностичного порту, що підключаються; Bluetooth-маяки. Телематика допомагає знизити страхові внески для безпечних водіїв чи водіїв з низьким рівнем ризику. Хоча телематика може призвести до вищої страхової премії для тих, хто побував у більшій кількості аварій, вона також може підштовхнути їх бути обережнішими і стати кращими водіями. Зрештою, найкращий водій отримує більш дешеву страхову премію.

Хоча телематична коробка є найпопулярнішим типом телематичної страховки, страхові компанії можуть контролювати стиль керування іншими

способами.

Деякі страхові компанії також пропонують:

- страхування «підключи та працюй». Технологія Plug-and-Drive аналогічна до політики телематичного блоку, але страхувальник може встановити пристрій у свій автомобіль самостійно. Страховик відправляє поштою пристрій, який особа підключає до розетки. Пристрій записує швидкість, гальмування та повороти;

- оплата страховки за шлях (км.), який проїхала особа. Поліси оплати за км. означають, що страховик коригує ціну страховки в залежності від того, як далеко страхувальник їде. Чим менше їздить страхувальник, тим дешевшою може бути страховка. З страхувальника стягується певна сума за покриття автомобіля, доки він припаркований, а потім невелика щомісячна плата за кожен пройдений кілометр. Для вимірювання відстані використовується невеликий пристрій або мобільний додаток [57].

Незалежно від стилю водіння одним з найбільш важливих факторів, що визначає ризик нещасного випадку, є те, як часто особа перебуває в дорозі;

- телематичний додаток. Політика телематичних програм означає, що страховик може записувати, як особа водить, за допомогою програми на телефоні. Програма використовує GPS для відстеження швидкості, прискорення та відстані.

Найбільша частка пристроїв у сегменті страхової телематики у світі належить OBD-донглам (у 2016 р, за оцінкою Ptolemus Consulting Group – 56%).

За оцінкою Berg Insight у 2015 р. у Європі та Північній Америці налічувалося 11,6 млн. полісів «розумного» страхування (5,3 млн. у Європі та 6,3 млн. у Північній Америці), у 2015-2025 роках європейський і північноамериканський ринки досягнуть 25,8 млн. і 42,1 млн., відповідно [57].

Ланцюжок створення цінності полісу «розумного» страхування охоплює: страхові компанії, постачальників телематичного обладнання у сфері страхування, мобільних операторів, а також автовиробників.

Страхові компанії взаємодіють з усіма ланками ланцюга створення

вартості і знаходяться найближче до кінцевого споживача. Вони тісно співпрацюють із постачальниками телематичного обладнання у сфері страхування як безпосередньо, так і через операторів стільникового зв'язку.

Основним світовими страховими компаніями-лідерами такої послуги є: Progressive, Allstate Corporation, Liberty Mutual.

Allied Market Research опублікувала звіт, згідно з яким глобальна індустрія страхової телематики з оборотом у 2,4 мільярда доларів у 2022 році досягне 13,8 доларів за середньорічного темпу зростання (CAGR) 19,5% до 2030 року [22].

Таким чином, можна виділити переваги телематики в автострахованні:

1. Телематика допомагає страховим компаніям знизити відповідальність за оплату кількох претензій, а також дає водіям конкретну можливість отримати індивідуальне та доступне автостраховання.

2. Спрощує весь процес отримання страховки та підвищує прозорість.

3. Страховики можуть покращити свої можливості обслуговування клієнтів, отримуючи доступ до даних про транспортний засіб та водія.

4. Водії, які не мають штрафу за перевищення швидкості або не отримали тілесних ушкоджень внаслідок дорожньо-транспортної пригоди або зіткнення, можуть скористатися своїм досвідом водіння, щоб зменшити розмір страхових внесків.

5. У міру того, як дедалі більше людей дізнаються про телематику, підвищується рівень відповідальності за керування автомобілем. Це зменшить кількість аварій, пробок та інцидентів, пов'язаних із агресивною поведінкою на дорогах.

6. Чинникам, не пов'язаним з керуванням автомобіля, таким як кредитний рейтинг, виробник транспортного засобу і т. д., при розрахунку премії не надаватиметься занадто великого значення.

В Україні використання телематики лише на початковій стадії. Першою, і єдиною на даний час страховою компанією, що запустила страховий продукт з телематикою, є страхова компанія ARX. «Вперше «КАСКО Smart» стартував у

2016 році, й інтерес до нього постійно зростає. Щойно клієнт укладає договір «КАСКО Smart», він відразу має гарантовану знижку 5% на сплату страхового платежу плюс можливість отримання додаткової знижки при оплаті четвертої частини страхового внеску (загальний розмір знижки може досягти 30% від загального платежу). Якщо водій використовує страховий продукт не один рік, то сили набирають також знижки за безбитковість, що збільшуються з кожним роком. Максимальний розмір знижки за безбитковість становить 30% – за безаварійне водіння протягом трьох і більше років». І хоча це пілотний проект, але має вже багато прихильників завдяки своїм можливостям і перевагам (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Можливості та переваги «КАСКО Smart»

Термін використання продукту «Каско СМАРТ»	Знижки	Загальна знижка
На протязі 1-го року	5% при укладанні договору; 25% при отриманні більше ніж 75 балів	30%
На протязі 2-го року	5% при укладанні договору; 25% при отриманні більше ніж 75 балів; 15% за безбитковість на протязі 1-го року	45%
На протязі 3-го року	5% при укладанні договору; 25% при отриманні більше ніж 75 балів; 25% за безбитковість на протязі 2-го року	55%
На протязі 4-го року	5% при укладанні договору; 25% при отриманні більше ніж 75 балів; 30% за безбитковість на протязі 3-го року	60%

Таким чином, дотримання правил і акуратне водіння – це і безпечно, і вигідно [41].

Переваги для клієнта полягають у наявності гарантованої знижки при укладанні договору (5%), можливість покращення стилю водіння авто, можливість впливати вартість продукту, наявність інших додаткових знижок.

«За допомогою «розумного» страхування ми бажаємо дати можливість

акуратним водіям економити на страхуванні авто. Для залучення зацікавлених клієнтів ми пропонуємо інноваційну можливість синхронізації телематичного пристрою в транспортному засобі з мобільним додатком, що дозволяє відстежувати стиль водіння, моніторити накопичені бали і розмір потенційної знижки за безпечне водіння. Окрім економії на страхуванні дана технологія дозволить зробити наших клієнтів більш уважними до стилю керування автомобілем, що згодом допоможе скоротити кількість ДТП і зробити дорожній рух безпечнішим для всіх його учасників», — прокоментував проект Максим Межебицький, віце-президент СК «ARX»[41].

Істотний імпульс ринку «розумного» страхування може дати використання модернізованих терміналів та вбудованих рішень від автовиробників, а також активне використання мобільних додатків, які замінюють OBD-донгли, «чорні» ящики та інші телематичні пристрої.

У перспективі за 5 років проникнення «розумних» полісів у сегменті aftermarket може досягти 350 тис. (не більше 10% від кількості діючих полісів автокаско), а за рахунок використання вбудованих телематичних рішень (у тому числі і в сегменті обов'язкового страхування) – 3,25 млн.

Серед драйверів зростання ринку «розумного» страхування можна виділити можливість надання додаткових послуг, наприклад, протиугінних та інших послуг із доданою цінністю.

До основних бар'єрів розвитку ринку «розумного» страхування слід віднести: відмова від будь-якого виду добровільного страхування у зв'язку зі зниженням наявного доходу; консервативність страхувальників, недовіра до страхових компаній, побоювання щодо незабезпечення конфіденційності даних.

Вагомим досягненням на ринку страхових послуг стало впровадження та широке використання електронного полісу «Зелена картка» за рішенням Моторного (транспортного) страхового бюро України у березні 2022 року.

Отже, ми розглянули напрямки впливу технологій на розвиток авто страхування, охарактеризували можливість, переваги використання розумного страхування на основі телематичних пристроїв. Сьогодні починаючи від

оформлення електронних полісів, євро протоколів до використання телематики, це все робить страховий продукт якісніший, доступніший та враховую індивідуальний підхід до кожного клієнта.

3.2. Перспективні напрями розвитку автотранспортного страхування в сучасних умовах

Збереження якості страхових продуктів на середньоринковому рівні - один із найважливіших напрямів розвитку автострахування.

Зниження якості страхових продуктів призводить до втрати страховиком великої кількості клієнтів. Значним напрямом розвитку має стати клієнтоорієнтованість страхової компанії. Вивчення шляхів підвищення ефективності діяльності вітчизняних страхових організацій у сфері автострахування є надзвичайно важливим (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Система підвищення ефективності автострахування

Етап укладання договорів	Обслуговування договорів	Закінчення договору
Маркетингова підтримка нових страхових продуктів з франшизою, обмеженим пакетом ризиків.	Супровід договору. Здешевлення системи врегулювання збитків.	Урегулювання збитків. Побудова системи оцінки подальшої вигоди для клієнта. Прийняття обґрунтованого рішення про відмову у виплаті чи виплата відшкодування.
Розробка правил страхування страхових продуктів. Розробка системи управління якістю страхових продуктів.	Крос-продаж. Розробка пакетних продуктів.	Поновлення договорів. Ведення коректної бази даних договорів. Коректна побудова системи бонус-малус.
Андерайтинг. Використання системи скоринг-оцінки.		Задоволення регресних позовів.
Інтернет-страхування. Надання знижок на укладання нових договорів.		

Підвищення ефективності автострахування – процес удосконалення

діяльності страхової компанії, спрямований на покращення економічних та фінансових показників страховика у сфері автостраховання у довгостроковому періоді.

Для підвищення ефективності ринку ОСЦВТЗ необхідно встановити спеціальні та формалізовані вимоги до компаній, які займаються цим соціально значимим видом страхування. Для допуску компаній на ринок ОСЦВТЗ повинні пред'являтися підвищені вимоги до надійності та фінансової стійкості, у тому числі до мінімального рівня рейтингу [13, с.605].

В загальному слід виділити такі проблеми розвитку ринку автотранспортного страхування:

- незнання споживачів про якісні показники страхових продуктів;
- низький рівень платоспроможності ряду страховиків;
- зниження рівня платоспроможного попиту населення в сучасній умовах;
- чинні нормативно-правові акти не відповідають сьгоднішнім вимогам та європейським стандартам.

Окремою групою проблем, пов'язаних з обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, є проблеми при виплаті страхового відшкодування, серед яких входить заниження страховими організаціями належних автовласникам сум виплат, порушення встановлених законодавством строків страхових виплат та відмова у виплаті.

Сьогодні «середній строк врегулювання страхових вимог за шкоду, заподіяну майну, в 2-му кв. 2023 склав 58 днів, що на 2 дні менше, ніж показник попереднього кварталу. В системі прямого врегулювання збитків такий строк становив 31 день (мінус 2 дні до термінів врегулювання у 1 кв. 2023 р.). Загалом частки вимог, врегульованих в термін до 60 днів та до 90 днів після дати ДТП, становлять 64,1% та 80,9% відповідно» [58].

Генеральний директор МТСБУ О. Берназюк вважає, що скорочення даного терміну відбулось за рахунок впровадження новацій з метою оптимізації

бізнес-процесів, які пов'язані із врегулюванням збитків в складних умовах війни. «За попередніми оцінками експертів, через бойові дії в Україні безповоротно втрачено близько 500 тисяч авто. Ще близько 300 тисяч покинуло території України. Загалом близько одного мільйона машин вибуло з активної частини автопарку України. Потерпілі від війни власники автівок, які були застраховані по КАСКО, страхові виплати за знищення авто не отримують, у зв'язку з виключенням військових ризиків зі страхового покриття» [53]. Звичайно це матиме негативний вплив на розвиток КАСКО страхування.

На нашу думку, доцільним було б остаточний перехід на електронні поліси, що в умовах діджиталізації цілком можливо. Незважаючи на процедурні складності та технічну трудомісткість, частка електронного продажу договорів автоцивілки за перші чотири місяці перевищила 40 %, їх кількість зросла у 4,5 рази.

Експертне співтовариство автостраховиків вважає за можливе підвищити ефективність функціонування ОСЦВВТЗ шляхом його лібералізації. Необхідно спростити тарифні ставки незалежно від потужності двигуна автомобіля, розпочати належно використовувати систему бонус-малус.

Зокрема, розглядається можливість значного підвищення вартості полісу обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників, раніше притягнутих до відповідальності за керування автомобілем у стані алкогольного сп'яніння (відмова від огляду), перевищення допустимого швидкісного режиму. Позначені зміни повинні дозволити страховим організаціям вирішити проблему збитковості та стимулювати реалізацію одного із принципів обов'язкового страхування, пов'язаного з економічною зацікавленістю водіїв у підвищенні безпеки дорожнього руху.

Наступним напрямком удосконалення функціонування інституту ОСЦВВТЗ є подальша спільна робота фахівців страхової галузі та правоохоронних органів у протидії страховому шахрайству.

Крім того, модернізації потребують окремі процедури реалізації інституту обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників,

залучення яких відбувається при виявленні ознак страхового шахрайства. Механізми протидії шахрайству виражаються у зростанні терміну врегулювання збитків, у запровадженні обов'язкової акредитації аварійних комісарів та інших процедур.

Сучасна ера цифрових технологій, безперечно, має сприяти реалізації інституту ОСЦВВТЗ. Впровадження спеціального програмного продукту для мобільних телефонів, що дозволяє оформити автоаварію та виключає можливість редагування даних автовласниками, має суттєво спростити процедуру оформлення дорожньо-транспортної пригоди самими автовласниками без допомоги співробітників поліції.

Сьогодні страхові компанії розробляють нові продукти для покриття і різного роду військовий ризиків. До прикладу, страхова компанія ARX запустила програму «Залізний купол», за якою під захист підпадають авто, які були пошкоджені чи знищені від ракет, безпілотників та боєприпасів (воєнні ризики). Це є унікальною пропозицією на вітчизняному ринку. Поряд з цією програмою компанія запустила бюджетний продукт «МініКаско» —захист виключно від ризиків попадання у ДТП [22].

Цінною підмогою в оформленні автоаварій має послужити розвиток системи, яка дозволить страховим організаціям мати детальне уявлення про швидкість автомобіля, час та місце події, що дасть змогу більш детально та об'єктивно дослідити обставини автоаварії, механізм її виникнення та встановлення винуватця (хоча на даний час це є прерогативою співробітників поліції). Необхідною умовою розвитку інституту ОСЦВВТЗ є підвищення доступності та якості страхових послуг, подальше вдосконалення правових норм, що відповідають сучасним потребам держави та суспільства в ефективному захисті законних прав та інтересів учасників дорожнього руху, що забезпечує чіткість та повноту правил поведінки страхувальника та страховика за умови реалізації страхування автоцивільної відповідальності.

Таким чином, інститут обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників є важливим регулятором суспільних відносин у

галузі дорожнього руху, що визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації здебільшого адміністративно-правових та цивільно-правових відносин, спрямованих на захист законних прав учасників дорожнього руху, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, заподіяної їхньому майну, здоров'ю або життю в процесі дорожнього руху іншими особами.

Підсумовуючи вище сказане, можна дійти висновку, що у сучасних умовах для вдосконалення роботи страхових компаній та підвищення ефективності автострахування необхідно:

- стимулювання економічного інтересу у потенційних клієнтів шляхом забезпечення відповідних мотивів та стимулів (податкового та іншого характеру), розвиток «страхової культури» серед населення, а також робота над зміцненням довіри населення до фінансових інституцій;

- стимулювання збільшення продажів нових автомобілів в автосалонах та подальший розвиток пільгових програм співробітництва з автовиробниками та організаціями, що надають кредит;

- розробка механізму зменшення ризику афери в автострахуванні та страхування відповідальності власників транспортних засобів шляхом розробки та впровадження проекту щодо створення єдиного каталогу ризиків шахрайства. На підставі сценаріїв шахрайства, закріплених у каталозі, потрібно виявити індикатори, які дозволять встановити первинні ознаки шахрайських дій при роботі зі страхувальниками у процесах активізації, реєстрації, розслідування та відшкодування збитків. У зв'язку з цим необхідна також розробка цілого переліку заходів, проведення яких рекомендовано при здійсненні розслідування та збору інформації при підозрі у шахрайстві;

- створити універсальний каталог (список) збиткових клієнтів (страхувальників), які заявили значну кількість збитків протягом страхового періоду та одночасно є «лідерами» з отримання страхового відшкодування. В цьому випадку мала б ефективно спрацювати система бонус-малус в автоцивіліці;

- подальше вдосконалення сервіс обслуговування, а саме: зобов'язання зі спілкування з правоохоронними органами, збирання документів з приводу дорожньо-транспортної пригоди, а також юридичний захист застрахованої особи;

- за допомогою сучасних технологій створити універсальну інформаційно-обчислювальну систему, що дозволить достовірно визначати страхові тарифи, прогнозувати обсяги продажу та страхових виплат. Ця система, що охоплює всі статистичні дані щодо певного виду страхування, дозволить зробити розрахунок по всіх секторах страхувальників та враховувати суб'єктивні фактори, такі як вік, стаж, стать, кількість звернень у страхову компанію, внаслідок чого удосконалити тарифну політику та більш ефективно використовувати систему знижок та надбавок.

На нашу думку, з метою подальшого розвитку ринку автотранспортного страхування, покращення якості послуг та збільшення довіри до страхових компаній варто переглянути тарифну політику страховиків, особливо тих, у яких автострахування в портфелях має значну частку; постійна якісна робота як з діючими так і з потенційними страхувальниками; збільшення масштабів міжнародного співробітництва для обміну інформацією про функціонування страхових компаній, які надають послуги авто страхування.

Сьогодні страховий ринок в цілому, а ринок автотранспортного страхування зокрема переживає не кращі часи, пов'язані із воєнними діями, а також із подорожчанням самої страхової послуги, що спровоковано збільшенням аварійності, вартості ремонтних робіт, вартості комплектуючих та вплив макропоказників. Але сучасні реалії підштовхують компанії до нових розробок, вдосконалення якості страхових продуктів.

Висновки до розділу 3

Структура та динаміка розвитку ринку автострахування в Україні характеризуються нестійкістю з виявленою тенденцією впливу на його

коливання сегмента обов'язкового автострахування, де зростає реальна збитковість та активізуються заходи щодо її зниження.

Динаміка та структура сегмента добровільного автострахування відображають загальну тенденцію споживчого попиту на авторинку та ринку автокредитування, маючи при цьому внутрішні фактори розвитку за усіма програмами. До проблем на ринку автострахування, можна також віднести зростання шахрайства, а саме фальсифікацію даних для виплати компанією страхових виплат; низьку платоспроможність населення; низька популярність добровільних видів автострахування.

Для оптимізації страхового портфеля, спрямованого на автострахування, необхідно провести ряд заходів, що включають:

1. Регулювання тарифної політики: страхові компанії не повинні захоплюватись демпінгом цін на страхові послуги.

2. Необхідно за допомогою реклами, системи знижок сприяти залученню страхувальників, що призведе до збільшення валових надходжень страхових платежів.

3. Ретельний вибір ризиків.

Подальше використання та вдосконалення системи «електронний поліс» дасть змогу: забезпечити швидке внесення достовірних даних під час укладання договорів; контролювати чинні поліси для будь-якого транспорту, який зареєстрований в Україні; зробити неможливим використання недійсних полісів.

ВИСНОВКИ

Автотранспортне страхування - важливий напрям страхування, що вимагає значних зусиль з боку страховиків, пов'язаних як з наданням послуг зі страхування автомобілів, відповідальності власників ТЗ так і з врегулювання збитків.

З кожним роком все більше людей розуміють перевагу страхування. Отже, чим більше людей страхуватиме автотранспорт та відповідальність, тим більше буде конкуренція між страховими компаніями, тим вищою буде якість сервісу.

Ринок автотранспортного страхування в Україні в цілому представлений великою кількістю страховиків. Тому основне завдання автовласників є правильний вибір страхової компанії.

У першому розділі дослідження розкрито економічний зміст автотранспортного страхування, значення його розвитку, основні види та нормативно-правове забезпечення. У другому розділі досліджено сучасні тенденції розвитку ринку авто страхування, динаміку основних показників за ключовими видами страхування, такі як розмір страхових платежів, виплат, рівень страхових виплат, рівень збитковості, досліджено рейтинг страхових компаній-лідерів на ринку авто страхування. У третьому розділі охарактеризовано основні технологічні напрямки розвитку авто страхування, можливість впровадження та широкого використання «розумного страхування», використання телепатичного обладнання, його переваги та недоліки. Окрім того розглянуто можливості підвищення якості та ефективності авто страхування.

Лідерами на вітчизняному ринку автострахування є СГ ТАС, НАСК ОРАНТА, КНЯЖА, УСГ, ПЗУ України, СК ПЕРША, СК ARX, Арсенал Страхування, УНІКА.

За січень-червень 2023 року було укладено 3574524 шт. договорів

ОСЦПВ, що на 14% більше за попередній період. В тому числі електронних договорів було укладено 2370958 шт., це 66% від загальної кількості і на 29,1% більше за попередній період. Сума нарахованих страхових платежів за аналізований період склала 3807,83 млн.грн., що більше на 32% за попередній період, в тому числі за електронними договорами 2775,07 млн.грн., що більше на 48% за попередній період. Всього врегульованих шляхом виплати страхового відшкодування 62002 випадки, з них 24466 з використанням євро протоколу. Сума нарахованих страхових премій за договорами Зелена картка склала 2542,94 млн.грн. і зросла порівняно з попереднім періодом минулого року на 60%. Частка премій за всіма договорами автострахування зросла до 50% від загальної суми.

Страхові платежі за договорами ОСАЦВ ПАТ УПСК у 2022 році склали 190889,3 тис.грн. і зменшились порівняно з 2018 роком на 99026 тис.грн. Простежуємо збільшення суми страхових виплат на 20277,3 тис.грн. у 2022 році порівняно з 2018 роком.

Рівень страхових виплат по даному виду страхування у 2022 році був найбільшим за досліджуваний період – 60,9%. Страхові платежі за договорами страхування транспортних засобів зростали з 2018 року по 2021 рік, з 54451,2 тис.грн. у 2018 році до 112545,3 тис.грн. у 2021 році, а в 2022 році склали 68188,4 тис.грн. Питома вага у портфелі компанії зросла з 10,2% у 2018 році до 14,7% у 2022 році.

Аналогічного страхові виплати зростали з 2018 року по 2021 рік з 21885,8 тис.грн. до 48502,1 тис.грн. відповідно, а в 2022 році зменшились до 32732,4 тис.грн.

В цілому події 2022 року мали значний вплив на показники діяльності ПАТ УПСК, але компанія продовжує працювати, розвиватися. Значна увага сьогодні приділяється покращенням якості обслуговування клієнтів, адже конкуренція в галузі автотранспортного страхування досить велика.

Важливим регулятором суспільних відносин у галузі дорожнього руху є інститут обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників, і

визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації здебільшого адміністративно-правових та цивільно-правових відносин, спрямованих на захист законних прав учасників дорожнього руху, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, заподіяної їхньому майну, здоров'ю чи життю у процесі дорожнього руху іншими особами.

Важливою інновацією на ринку автотранспортного страхування є фінтех інновації, що дають можливість укласти страхові договори чи заявляти про настання страхових випадків за допомогою веб-порталів.

З метою подальшого розвитку ринку авто страхування, покращення якості послуг варто застосовувати ряд дій, що мають відношення до таких чинників:

- поступове подолання наслідків повномасштабного вторгнення;
- перегляд тарифної політики страховиків в портфелях яких авто страхування займає значну частку;
- активізація інституту брокерства;
- покращення показників фінансової стійкості компаній, в портфелі яких переважають продукти з високим рівнем збитковості;
- активізація та подальше розширення міжнародного співробітництва між компаніями сфери авто страхування, особливо за договорами «Зелена картка».

Необхідною умовою розвитку інституту автострахування є підвищення доступності та якості страхових послуг, подальше вдосконалення правових норм, що відповідають сучасним потребам держави та суспільства в ефективному захисті законних прав та інтересів учасників дорожнього руху, що забезпечує чіткість та повноту правил поведінки страхувальника та страховика за умови реалізації страхування.

На нашу думку, з метою покращення розвитку ринку страхування автомобілів та цивільної відповідальності власників транспорту в Україні слід створити умови для надання більше якіснішого та доступнішого обслуговування клієнтів. Позитивним було б відкриття центрів врегулювання

збитків та широке використання інформаційної системи з веб-доступом страхових компаній, банків до бази даних компаній посередників.

Слід зробити висновок, що рівень інновацій у діяльності страховиків є одним із факторів зростання рівня конкурентоспроможності страхових послуг. На процеси впровадження інновацій впливають економічні, соціальні, ринкові та технологічні фактори. Блокчейн -технології та стартапи є найбільш популярними фінтех інноваціями, що дадуть можливість користуватися послугами страхування через веб – портали.

Оцінивши сучасні тенденції розвитку ринку автотранспортного страхування, слід відзначити, що ринок продовжує нарощувати свій об'єм, показники зростають, компанії налаштували свою роботу і надають послуги онлайн, що пришвидшило розвиток ринку в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.09.2019 №79-ІХ. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>
3. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 №3353-ХІІ. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>
4. Про затвердження Змін до Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Розпорядження Нацкомфінпослуг від 31.08.2017 № 3631. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1197-17#Text>
5. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 №1961-ІV. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>
6. Бабік І. О. Аналіз розвитку майнового страхування в Україні. Вісн. студентського наукового товариства «Ватра». 2018. № 57. С. 16-23.
7. Базилевич В. Д. Страхіві послуги. Підручник. Київ: Логос, 2014. 544 с.
8. Базилевич В. Д. Страхування. Підручник. 2008. 997 с.
9. Бачо, Р. Й. Функціонування Моторного (транспортного) страхового бюро України на національному ринку небанківських фінансових послуг. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 9(171). С. 358-364.
10. Бенедисюк А. О. Перспективи розвитку страхового ринку України в умовах глобалізації. Збірник матеріалів студентського науково-практичного круглого столу. 2018. 298 с.
11. Бовсуновська Г. С. Теоретичні засади розвитку автотранспортного страхування. Економічний аналіз. 2013. Т. 13. С. 135-140.

12. Вовчак О. Д. Страхування. Навч. посібник. 2006. 480 с.
13. Временко Л. В., Шаталов О. В. Сучасний стан ринку автотранспортного страхування в Україні. «Молодий вчений». № 3 (43). 2017. С. 604-607.
14. Говорушко Т. А. Страхіві послуги. Підручник. 2011. 376 с.
15. Говорушко Т. А., Стецюк В. М. Страхування. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки 6.030508 «ФІНАНСИ І КРЕДИТ». 2014. 324 с.
16. Гринчишин Я. М. Прокопюк А. В. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України. Молодий вчений. 2017. № 3(43). С. 622-626.
17. Гринчук І. А. Тенденції розвитку ринку страхових послуг України. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2020. С. 296-299.
18. Гусак М. М. Страхування автомобільного транспорту як один із основних видів майнового страхування. Вісн. студентського наукового товариства «Ватра». 2017. № 42. С. 166-175.
19. Дема, Д. І., Віленчук О. М., Дем'янюк І. В. Страхіві послуги. Навч. посібник. Київ. Алерта. 2013. 526 с.
20. 20 з 35 страховиків мають «зелені» оцінки «світлофору» МТСБУ за 2 квартал 2023 року. URL: <https://forinsurer.com/news/23/08/24/42999>
21. Єпіфанова І. Ю., Підлужняк І. В. Аналіз конкурентноспроможності страхових компаній на українському ринку. 2021. 3 с. URL: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/31328/pidluzhniak_tezi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
22. Журнал про страхування в Україні та країн СНД «Форіншурер». URL: <https://forinsurer.com>
23. Зінюк Л. О. Світовий досвід у визначенні пріоритетних напрямків розвитку страхового ринку України. ТРУДИ XV-ої Міжнародної науково-практичної конференції. 2019. С. 16-19.
24. Іванюра Я.Б., Чирун Л. Б. Інтелектуальна підсистема функціонування інтернет-системи страхування автотранспорту. Вісник Національного

університету "Львівська політехніка". 2011. № 715. с. 123–133.

25. Кирильчук М. Страхові компанії працюватимуть за новим Законом із 2024 року. БухгалтерUA. 2021. URL: https://buh.ligazakon.net/news/208279_strakhovkompan-pratsyuvatimut-za-novim-zakonom-z-2024-roku

26. Колотій Ю. С. Проблеми розвитку автостраховання в Україні. Всеукраїнська студентська науково-практична конференція. 2017. С. 157-160

27. Косова, Т. Д., Слободянюк. О. В. Формалізація розвитку сегменту майнового та ризикового страхування. Економічний вісник університету № 33/1. 2017. с. 336- 342.

28. Курінна, А. В. Сучасні тенденції страхування транспортних засобів в Україні. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 59. с. 158-164.

29. Кухаренок М. Труднощі та успіхи ринку ОСЦПВ: досвід європейських країн. Фінансові послуги. 2017. С. 44–45.

30. Марценюк-Розарьонова О. В. Розвиток ринку автостраховання в Україні: проблеми та перспективи. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2018. № 3. С. 7. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvnaekonomika/article/view/1129/1049>

31. Мороз Р. А. Автостраховання в Україні, стан та перспективи розвитку. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів. 2017. С. 86-88.

32. Новосьолова О. С., Малюжець О. І. Проблемні аспекти розвитку страхування майна в Україні. Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернетконференції «Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку економіки». 2020. С. 68-69.

33. Огляд страхового ринку за 2018-2022 роки. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>

34. Осадець С. С. Страхування. Підручник. 2002. 599 с.

35. Офіційний сайт ПАТ «УПСК». URL: <https://upsk.com.ua/>

36. Пахненко О. М., Семенов А. Ю., Мілютіна М. О. Страховий ринок

України та країн ЄС: порівняльний аналіз. *Гроші фінанси і кредит*. 2017. № 12. С. 612-617.

37. Пестич Д. Є. Аналіз стану та розвитку страхового ринку України. 2019. 102 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7534/1/Диплом%20Пестич.pdf>

38. Приказюк Н., Моташко Т. Автостраховання: сучасні тренди. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2020. № 43. С. 139-148.

39. Прокопчук О. Т., Цимбалюк Ю. А., Мельник К. М. Інвестиційна діяльність страхових організацій в Україні. *Економічна наука*. 2021. с. 5-12

40. Рейтинг страхових компаній України КАСКО. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/23/9/42>

41. «Розумна страховка» для авто-як заплатити менше. URL: <https://mind.ua/publications/20198862-rozumna-strahovka-dlya-avto-yak-zaplatiti-menshe>

42. Салайчук О.М. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. С. 127–132.

43. Слободянюк О. В. Тенденції розвитку страхування майна в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. № 41. С. 170-175.

44. Стоянчева Н. В., Рубцова Н. М. Сучасний стан майнового страхування в Україні. 2019. С. 261-262.

45. Стратегія розвитку фінансового розвитку України до 2025. Звіт про реалізацію за 2021 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>.

46. Ткаченко Н. В., Криниця С. О. Аналіз сучасного ринку добровільного страхування автотранспортних засобів в Україні. *Фінансовий простір*. 2013. № 4. с. 170-175.

47. Ткачук Н. М. Особливості концентрації страхового ринку України. *Збірник тез XXIV щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів із заочною формою участі*. 2020. С. 158-

159.

48. Третяк Д.Д. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні. Інвестиції: практика та досвід. 2019. 30–36 с.

49. Тринчук, В. В., Табахарник О. Я. Insurtech: сучасні тренди ринку автостраховання України. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку та фінансів. 2021. с. 106-108.

50. Український ринок ОСАЦВ за 1 півріччя 2023 зріс на 32,3% до 3,8 млрд. грн. URL:<https://forinsurer.com/news/23/07/31/42914>

51. Фисун І. В. Страхування : навч. посіб. / І. В. Фисун, Г. М. Ярова. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 230 с.

52. Чвертко Л. А. Оцінка розвитку страхування транспортних засобів в Україні. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 2014.

URL:<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2824/1/strakhuvannia%20transportnykh%20zasobiv.pdf>

53. Через бойові дії в Україні знищено 500 тис. авто, всього постраждало 1 млн, але збитки не будуть покриті страхуванням. URL:<https://forinsurer.com/news/22/05/02/41224>

54. Черняхівський В. Чи покриє страховка обстріляне авто або розбомблений будинок. Економічна правда. 2022. URL:<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/17/684201/index.am>

55. Шкіра А. А. Сучасний стан розвитку страхового ринку України. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2020. С. 396-398.

56. Яворська Т. В. Страхові послуги. Навч. посібник. 2008. 350 с.

57. Insurance Europe. URL: <https://www.insuranceeurope.eu>

58. Офіційний сайт Моторно (транспортного) страхового бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/>

59. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua>